

MONITORIZAREA PLURALISMULUI MEDIA ÎN EPOCA DIGITALĂ

APLICAREA MEDIA PLURALISM MONITOR ÎN
UNIUNEA EUROPEANĂ, ALBANIA,
MUNTENEGRU, REPUBLICA MACEDONIA DE
NORD, SERBIA ȘI TURCIA ÎN ANUL 2022

Raport de țară: România

Raluca Toma, Median Research Centre - MRC

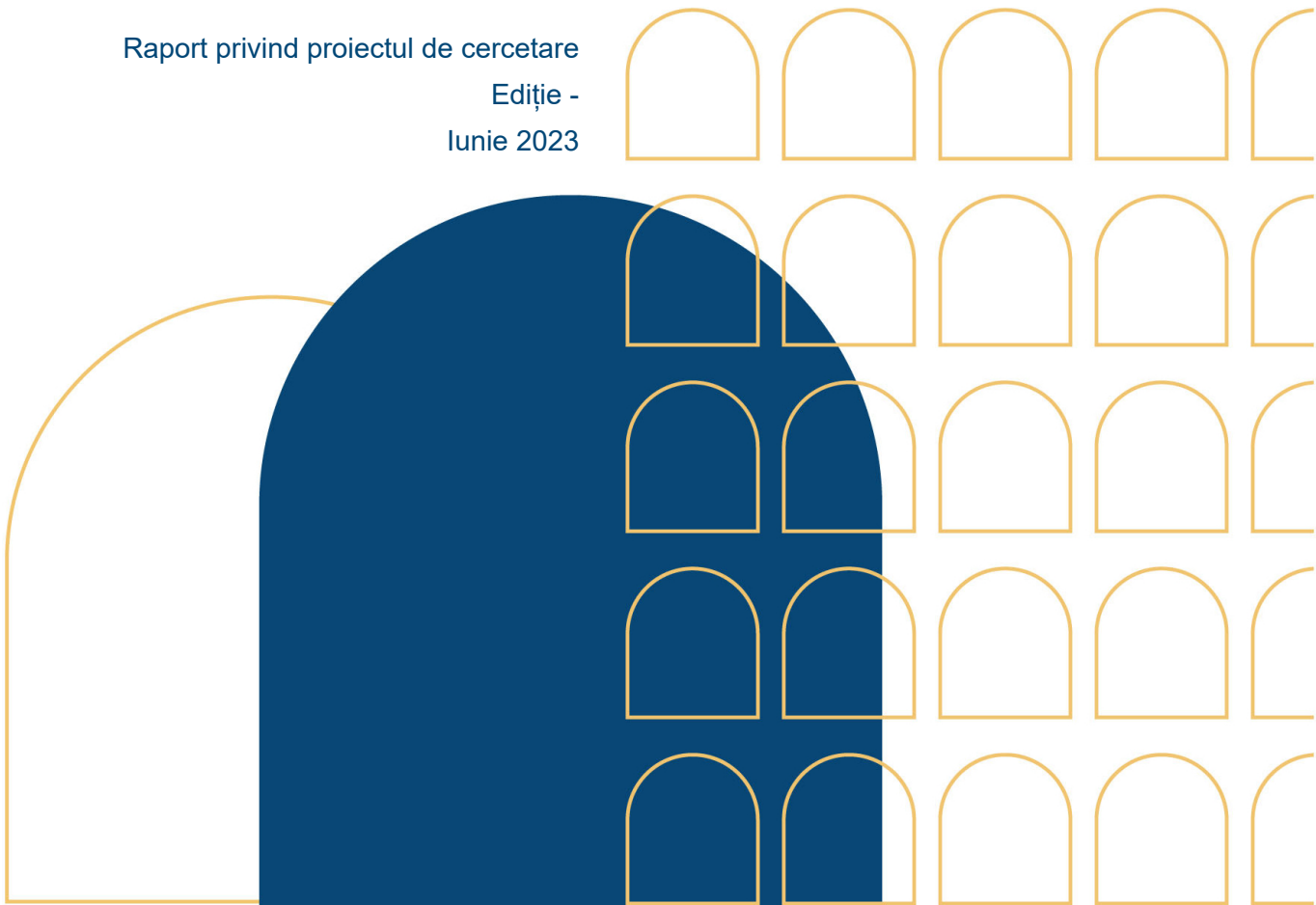
Marina Popescu, Median Research Centre - MRC

Roxana Bodea, Median Research Centre - MRC

Raport privind proiectul de cercetare

Ediție -

Iunie 2023

CUPRINS

1.	Despre proiect	4
1.1.	Prezentare generală a proiectului	4
1.2.	Notă metodologică	4
2.	Introducere	6
3.	Rezultatele din colectarea de date: evaluarea riscurilor pentru pluralismul media	10
3.1.	Protecția drepturilor fundamentale (37% - Risc mediu)	14
3.2.	Pluralismul pieței (85% - Risc ridicat)	17
3.3.	Independența politică (67% - Risc ridicat)	20
3.4.	Incluziunea socială (72% - Risc ridicat)	23
4.	Concluzii	26
5.	Note	29
6.	Referințe	31
	Anexe I. Echipa țării	
	Anexe II. Grupul de Experți	

© European University Institute 2023

Conținut și capitole individuale © Raluca Toma, Marina Popescu, Roxana Bodea, 2023

Acest material a fost publicat de către European University Institute,
Robert Schuman Centre for Advanced Studies.

Acest text poate fi descărcat doar pentru scopuri personale de cercetare. Reproductorile în
alte scopuri, fie ele electronice sau fizice, necesită consimțământul autorilor. Dacă sunt
preluate citate sau textul este parafrazat, trebuie făcută referire la numele complet al
autorului/autorilor, editorului/editorilor, titlul, anul și editura.

Cererile trebuie transmise la cmpf@eui.eu

Punctele de vedere exprimate în această publicație reflectă perspectiva autorilor individuali și
nu cea a European University Institute.

The English version of this report prevails over the translation in national language.

Centre for Media Pluralism and Media Freedom
Robert Schuman Centre for Advanced Studies

Raport privind proiectul de cercetare -
RSC / Centre for Media Pluralism and Media Freedom
Publicat în Iunie 2023

European University Institute
Badia Fiesolana
I – 50014 San Domenico di Fiesole (FI)

With the support of the Erasmus+ Programme of the European Union. The
European Commission supports the EUI through the EU budget. This publication
reflects the views only of the author(s) and the Commission cannot be held
responsible for any use which may be made of the information contained therein.

1. Despre proiect

1.1. Prezentare generală a proiectului

Media Pluralism Monitor (MPM) este un instrument de cercetare creat pentru a identifica potențialele riscuri la adresa pluralismului media în statele membre ale Uniunii Europene și statele candidate, fiind examinat mediul informațional online și offline, în special în ceea ce privește producția de știri. Acest raport narativ a fost realizat în contextul implementării MPM pe anul 2022, în cadrul unui proiect finanțat de o acțiune pregătitoare a Parlamentului European. Proiectul a fost implementat în 27 de state membre UE, Albania, Muntenegru, Macedonia de Nord, Serbia și Turcia cu sprijinul unui grant acordat de Uniunea Europeană pentru Centre for Media Pluralism and Media Freedom (CMPF), din cadrul European University Institute.

1.2. Notă metodologică

CMPF are parteneriate cu cercetători independenți experimentați din diverse țări pentru colectarea datelor și pentru redactarea rapoartelor narrative, cu excepția cazului Italiei, unde colectarea datelor a fost derulată centralizat de către echipa CMPF. Cercetarea se bazează pe un chestionar standardizat și instrucțiuni pertinente care au fost dezvoltate de CMPF. În România, CMPF a încheiat un parteneriat cu Dr. Marina Popescu, Roxana Bodea și Raluca Toma (MRC – Median Research Centre, București), care au derulat colectarea datelor, au centralizat și au elaborat explicații cu privire la variabilele din chestionar și au intervievat experți din domeniu. Raportul a fost studiat de membri ai echipei CMPF. În plus, pentru a asigura rezultate care au un grad ridicat de precizie și relevanță, un grup de experți din fiecare țară a evaluat răspunsurile la întrebările cu un rol important în evaluare (vezi Anexa II pentru lista experților). Pentru o listă de țări selecționate, raportul de țară final a fost evaluat inter pares de un expert național independent (vezi Anexa III). Riscurile la adresa pluralismului mass-media sunt analizate pe patru arii tematice principale, care se consideră că au surprins principalele domenii de risc pentru pluralismul media și libertatea presei: Protecția drepturilor fundamentale, Pluralismul pieței, Independența politică și Incluziunea socială. Rezultatele se bazează pe analiza unui număr de indicatori pentru fiecare arie tematică (vezi mai jos Tabelul 1).

Monitorizarea nu ia în calcul mediul digital ca domeniu separat, ci el este tratat ca fiind interconectat cu media tradițională și cu principiile existente de pluralism media și libertate de exprimare. Cu toate acestea, monitorizarea permite stabilirea unui scor de risc specific mediului digital iar raportul conține o analiză specifică a riscurilor legate de mediul știrilor online. Rezultatele pentru fiecare domeniu și indicator sunt prezentate pe o scală de la 0 la 100%. Scorurile între 0 și 33% sunt considerate risc scăzut, între 34 și 66% risc mediu, în timp ce rezultatele între 67 și 100% sunt considerate ca reprezentând un risc ridicat.

La nivelul indicatorilor, scorurile de 0 au fost cotate automat ca reprezentând 3% iar scorurile de 100 ca 97%, pentru a evita o evaluare care să indice că riscurile sunt cu totul absente sau că sunt absolut certe.

Disclaimer: *Conținutul raportului nu reflectă neapărat părerile CMPF și ale CE și nici poziția membrilor care compun Grupul de Experți. Acesta reprezintă doar punctele de vedere ale echipei din fiecare țară, care a efectuat colectarea de date și a creat raportul. Datorită actualizărilor și îmbunătățirilor din chestionar, scorurile MPM2023 ar putea să nu fie în întregime comparabile cu edițiile anterioare ale MPM. Pentru mai multe detalii, vezi raportul CMPF pe tema MPM2023, disponibil în curând la: <http://cmpf.eui.eu/media-pluralism-monitor/>.*

Protecția drepturilor fundamentale	Pluralismul mass-media	Independența politică	Incluziunea socială
Protecția libertății de exprimare	Transparența patronatului media	Independența politică a mass-mediei	Acces la mass-media al minorităților
Protecția dreptului la informare	Concentrare pe piața mass-media de știri	Autonomia editorială	Accesul la media pentru comunitățile locale/regionale și pentru media comunitară
Profesia de jurnalist, standarde și protecție	Concentrare pe piața mass-media de știri	Media audiovizuală, platformele online și alegeri	Accesul la media pentru femei
Independența și eficiența autorității media	Viabilitatea media	Reglementarea resurselor și sprijinul acordat industriei media din partea statului	Competențe media
Acoperirea universală a media tradițională și accesul la internet	Influența comercială și a patronatului asupra conținutului	Independența conducerii și finanțării mass-media publice	Protecție împotriva discursului ilegal și dăunător

Tabelul 1.

2. Introducere

Descriere generală

- România are 19 milioane de locuitori (Institutul Național de Statistică, 2022a) și o suprafață de 238,4 mii de kilometri pătrați (Banca Mondială, 2023). Este al șaselea stat membru al Uniunii Europene ca mărime a populației și al optulea ca suprafață.
- Etnicii maghiari sunt al doilea cel mai mare grup, reprezentând 6% din populația despre care avem astfel de informații, conform datelor recensământului din 2021. Persoanele de etnie romă reprezintă 3,4%, conform auto identificării la recensământ. Deoarece recensământul nu ajunge la toate persoanele, în special la cele din comunitățile mai puțin deservite, și deoarece nu persoanele de origine romă se declară ca fiind romi în cadrul recensământului, se consideră că numărul oficial este subestimat, dar nu este clar cu cât (Institutul Național de Statistică, 2023a; Agenția Națională pentru Romi, 2020). Alte grupuri etnice includ ucrainenii (0,3%) și germanii, turcii, rușii și tătarii (aproximativ 0,1% fiecare).
- Conceptul de "grup minoritar" în România este, în mod tradițional, asociat cu apartenența la un grup lingvistic sau etnic minoritar. Constituția garantează reprezentarea parlamentară a "minorităților naționale", iar în prezent optsprezece grupuri etnice minoritare au reprezentare parlamentară pe baza unor prevederi electorale speciale^[1]. România și-a asumat, de asemenea, un set de angajamente legate de un set recunoscut de "limbi minoritare" prin ratificarea Cartei europene a limbilor regionale sau minoritare prin Legea 282/2007^[2]. Există, în plus, optsprezece comunități religioase recunoscute oficial. Însă legislația antidiscriminare face referire la un număr foarte mare de criterii pe baza cărora instituțiile și persoanele nu pot fi discriminate, de la cele etnice și lingvistice până la cele legate de orientarea sexuală sau statutul socio-economic.
- Normele de toleranță politică și socială nu sunt pe deplin împământenite în societatea română (Median Research Centre, 2017a; Toma, 2020; Popescu, Tóka & Chiru, 2018; Popescu et al., 2019a). În timpul regimului autoritar al lui Nicolae Ceaușescu, instituțiile statului au cultivat naționalismul etnic, iar după revoluția din 1989, astfel de tendințe nu au fost abandonate rapid sau complet.

Situația economică

- Produsul intern brut (PIB) real a crescut cu 4,8% în 2022, potrivit unei estimări din martie 2023 (Institutul Național de Statistică, 2023b). A fost o creștere ușor mai lentă decât în 2021, când PIB-ul real crescuse cu 5,8% față de 2020 (Institutul Național de Statistică, 2022b). Inflația a atins niveluri nemaivăzute de la începutul anilor 2000; rata estimată a inflației în 2022 a fost de 13,8% (Institutul Național de Statistică, 2023c).
- Inegalitatea veniturilor și nivelul de sărăcie sunt printre cele mai ridicate din Uniunea Europeană (Eurostat, 2023a; Eurostat, 2022). Atât sistemul de educație, cât și cel de sănătate au performanțe scăzute în ceea ce privește anumiți indicatori-cheie: România înregistrează unele dintre cele mai mari ponderi de părăsire timpurie a sistemului de învățământ (Eurostat, 2023b) și cele mai scăzute rezultate PISA din Europa (Zay 2019) și are probleme majore în ceea ce privește furnizarea de servicii de sănătate (Björnberg și Phang, 2019). Nivelurile cheltuielilor publice pentru sănătate și educație, ca pondere din PIB, sunt printre cele mai scăzute din UE (Eurostat, 2023c; Eurostat, 2023d).

Situația politică

- România este o democrație, dar nu o democrație complet liberală. V-dem (Varieties of Democracy) o încadrează în categoria "democrație electorală". O democrație electorală are libertate de exprimare și de asociere, sufragiu universal și alegeri libere și corecte pentru oficialii aleși (a se vedea nota pentru context și explicații). Dar România nu se califică drept "democrație liberală" deoarece nu îndeplinește toate criteriile în ceea ce privește echilibrul și controlul reciproc al puterilor, protecția libertăților civile și egalitatea tuturor cetățenilor în fața legii (Papada et al., 2023, p. 9)^[3].
- Două puncte sensibile sunt libertatea de exprimare și disponibilitatea surselor alternative de informare: scorul indicelui Libertății de exprimare și al surselor alternative de informare a trecut de la 0. 91 (scara 0-1) în 2020 și 2021 la 0,76 în 2022 (V-Dem, 2023a)^[4]. Acest lucru merită menționat având în vedere subiectul MPM, precum și semnalele de alarmă pe care le-am tras în acest raport și în rapoartele anterioare în ceea ce privește riscurile pentru domeniul Protecției Fundamentale din MPM.
- Un alt aspect cu relevanță sporită pentru nivelul de democratizare a României și pentru riscurile la adresa pluralismului media îl reprezintă deficiențele în ceea ce privește controlul legislativ și judiciar asupra puterii executive, așa cum sunt surprinse de ratingurile V-Dem (V-Dem, 2023b)^[5].
- Executivul a fost condus în 2022 de un general de armată recent trecut în rezervă, prim-ministrul Nicolae Ciucă^[6]. Ciucă a trecut de la un post militar, ca șef al Statului Major General (2015-2019), direct în funcția de ministru al apărării, în noiembrie 2019. În octombrie 2020, Ciucă a intrat într-un partid politic - Partidul Liberal (PNL) care l-a adus în cabinet - concurând pe listele PNL pentru alegerile parlamentare și obținând un mandat de senator. Din noiembrie 2021, Ciucă a ocupat funcția de premier, susținut de o coaliție a PNL cu Partidul Social Democrat (PSD), Alianța Democrată a Maghiarilor din România (UDMR) - un guvern de coaliție format după o criză politică prelungită în 2021.
- Politica românească e caracterizată de polarizare pe teme simbolice, în timp ce pozițiile de politică publică ale principalelor partide sunt schimbătoare (Borbáth, 2019).
- Capacitatea statului și calitatea guvernării sunt scăzute (Coppedge et al., 2019; Kaufmann și Kraay, 2018; Rothstein, 2021). Acest lucru afectează sectorul mass-media în mai multe moduri, cum ar fi problemele de guvernare cu serviciul public de media (PSM) (Toma et al., 2022; Median Research Centre, 2017b) și discuțiile superficiale din parlament despre instituțiile mass-media publice și organul de reglementare în domeniul audiovizual (CNA), precum și lipsa unor inițiative parlamentare bazate pe probe care să abordeze provocările cu care se confruntă jurnalismul. În plus, unii politicieni încearcă să submineze jurnalismul de tip *watchdog* sau opozițional, inclusiv prin intermediul unor procese strategice împotriva participării publice (SLAPP).

Piața media

- Piața de conținuturi legate de știri și afaceri publice este relativ mică și săracă.
- Românii consumă mult mai puține știri decât alți europeni (Comisia Europeană, 2022, pp. 16, 19^[7]; Newman et al., 2021^[8]). Încrederea relativ ridicată în mass-media raportată în sondaje (Comisia Europeană, 2022, pp. 29-31, 38-40; Newman et al., 2021, pp. 18, 99) se poate datora preferinței consumatorilor pentru surse partizane compatibile cu propriile simpatii politice.

- Televiziunea este mediul preferat pentru știri; dar televiziunea publică are o audiență foarte mică (Bambu, 2022). Pentru știrile despre evoluții la nivel național, televiziunea este sursa numărul unu sau numărul doi pentru 82 % dintre respondenții la Eurobarometrul Standard 92. Televiziunea este urmată de radio ca nivel de popularitate (33 %) (Comisia Europeană, 2020, p. 49^[9]).
- Dimensiunea audienței pentru știrile online este neclară. În Eurobarometrul 92, doar 20 % dintre respondenții din România au menționat "site-urile online" ca fiind una dintre sursele lor principale de știri, iar 19 % au menționat "social media". Numărul zilnic de dispozitive unice care accesează site-uri web monitorizate de Studiul de Audiență și Trafic pe Internet (SATI) - realizat de BRAT (un grup ce reunește reprezentanți ai patronatelor din presa scrisă și online) - era de aproximativ 10 milioane la începutul anului 2023^[NOTA_3495].
- Instituțiile de presă erau excesiv de dependente de publicitate pentru veniturile lor și aveau resurse limitate chiar și înainte de criza economică de la sfârșitul anilor 2000. După criză, veniturile din presa tipărită au scăzut cu 80%, iar creșterea audiențelor online nu a compensat în totalitate această pierdere (Bodea și Popescu, 2018).
- Televiziunea ia cea mai mare parte a veniturilor din publicitate. În 2022, potrivit estimărilor WARC, cheltuielile cu publicitatea televizată și digitală vor fi crescut cu 7% și, respectiv, 7,7%. Veniturile din reclame la radio și în presa scrisă vor fi rămas staționare, potrivit aceluiași estimări.
- Jurnaliștii de rând tind să se afle într-o poziție financiară și profesională relativ vulnerabilă. Condițiile de muncă ale jurnaliștilor fac dificilă, dar nu mai puțin presantă, implicarea în proiecte inovatoare, în activități de dezvoltare profesională sau organizarea pentru a milita pentru condiții de muncă mai bune și pentru a stabili și a impune norme profesionale.
- Pe lângă resursele limitate, un alt obstacol în calea cooperării dintre jurnaliști și instituții media este lipsa de consens în jurul normelor jurnalistice în industria media (Fengler et al., 2015; Lupu, 2021, 2020). Mai mult decât atât, există puține eforturi de a comunica publicului acele norme care sunt agreeate de cel puțin o parte a mass-media și sunt puține inițiative de a interacționa cu un public larg și divers din punct de vedere socio-demografic și de a întruchipa valori precum transparența și responsabilitatea.

Contextul legislativ

- Modificările la reglementarea în domeniul mass-media sunt, de obicei, precedate de o fază de pregătire și discuții foarte scurtă, superficială sau chiar cinică. Nu de puține ori, experții societății civile pun la îndoială seriozitatea angajamentului politic de a consulta actorii interesați din societate și de a atinge obiectivele declarate ale legislației propuse (Anonim, 2023a; APADOR-CH, 2023a).
- Cu o întârziere de aproximativ un an față de termenul UE și la capătul unui proces contestat, Parlamentul a adoptat Legea 361/2022 de transpunere a Directivei UE 2019/1937 privind protecția avertizorilor de integritate. Potrivit experților din societatea civilă, legea care a intrat în vigoare este imperfectă - în special din cauza lipsei de claritate cu privire la unele aspecte - dar bună decât o versiune anterioară, care a trecut de Parlament și a fost trimisă spre reexaminare de către președinte (APADOR-CH, 2023a).
- De asemenea, România a transpus cu întârziere Directiva UE 2019/790 privind drepturile de autor pe piața unică digitală, prin Legea 69/2022.

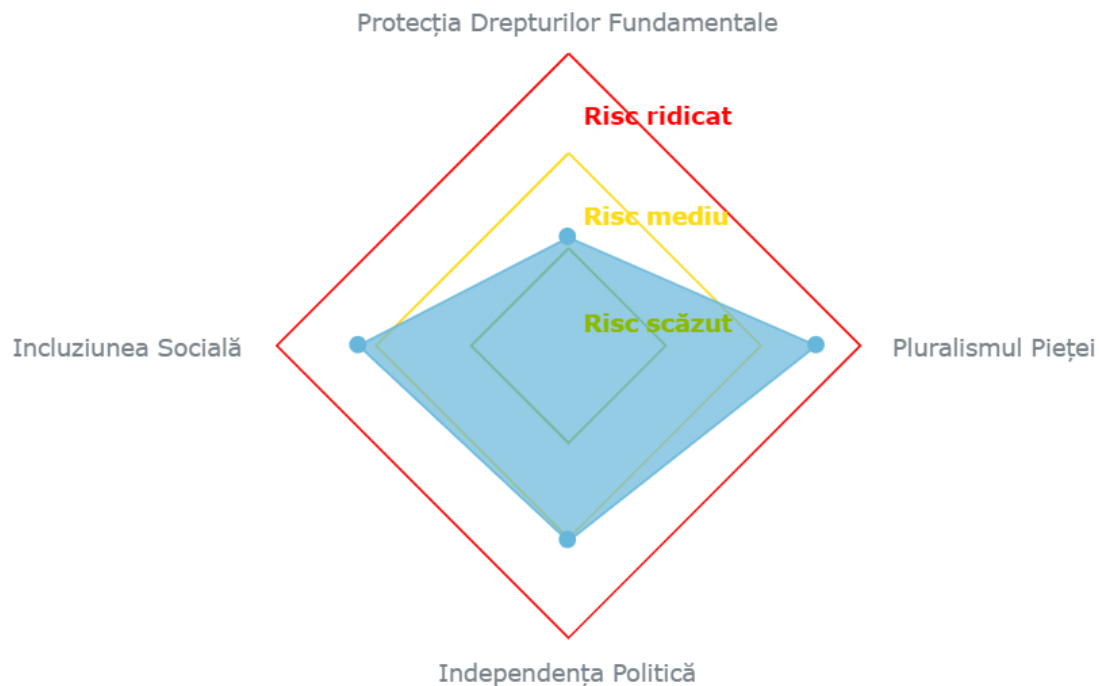
- Directiva UE privind serviciile media audiovizuale 2018/1808 a fost transpusă prin Legea 190/2022. Legea a introdus o taxă pe serviciile de streaming și a adăugat unele responsabilități noi pentru autoritatea de reglementare în domeniul mass-media audiovizuale (Consiliul Național Audiovizual - CNA).

Covid-19

- În 2022, au fost restricții minime legate de pandemia Covid-19 și fără ca regulile să diferențieze între cei vaccinați și cei nevaccinați (Covid-19 Stringency Index, 2023; Hale et al., 2021). Ratele de vaccinare împotriva Covid sunt scăzute: doar aproximativ 43% din populație a primit cel puțin o doză; și doar 13% au primit o a treia injecție (de rapel) (Ministerul Sănătății, 2023).
- Șomajul a fost staționar în trimestrul al patrulea din 2022, comparativ cu aceeași perioadă din 2021 (puțin sub 6%), iar rata de ocupare a fost, de asemenea, similară (aproximativ 62%) (Institutul Național de Statistică, 2023d, 2022c).

3. Rezultatele din colectarea de date: evaluarea riscurilor pentru pluralismul media

România: Domenii de risc la adresa pluralismului media

JS chart by amCharts

Evaluarea MPM referitoare la anul 2022 a produs un scor de risc ridicat în trei domenii - pluralismul pieței, independența politică și incluziunea socială. Un singur domeniu, Protecția fundamentală, are un scor de risc mediu. Din punctul de vedere al grupurilor de risc (scăzut, mediu și ridicat), aceasta e aceeași împărțire care a rezultat și din evaluarea pentru anul 2020, în timp ce în 2021 Independența politică a avut un scor ușor sub pragul de risc ridicat.

În pofida anumitor fluctuații în anumite zone și, în consecință, a unor variații în ratingurile de risc ale unor indicatori, problemele care subminează pluralismul media și capacitatea mass-media de a-și îndeplini misiunea democratică sunt aceleași pe care le-am discutat în rapoartele anterioare.

Sușținem în continuare că miezul problemei este lipsa totală sau, după caz, ineficacitatea instituțiilor și mecanismelor cheie - publice și private, de reglementare și autoreglementare - care ar trebui să încurajeze producerea unui jurnalism liber de influențe nejustificate, conform cu standarde profesionale înalte și preocupat de interesul public (Popescu, Bodea și Toma, 2021; Toma, Popescu și Bodea, 2022).

Scorul de risc pentru Protecția Drepturilor Fundamentale pentru 2022 este de 37%, aproape de scorul din ultimii doi ani (39%). Puncte principale:

- Persistă problemele legate de răspunsurile la solicitările de informații de interes public, iar situația nu s-a schimbat în mod semnificativ față de anii trecuți.
- O nouă lege privind avertizorii publici (361/2022) a transpus Directiva 2019/1937 a UE. Textul este considerat de organizațiile pentru drepturile omului ca fiind oarecum imperfect, dar reprezintă o

îmbunătățire față de o versiune anterioară care a fost foarte aproape de a deveni lege.

- Mulți jurnaliști lucrează în condiții de precaritate, din punctul de vedere al securității financiare și a locului de muncă. Vulnerabilitatea și suprasolicitarea resurselor cu care se confruntă jurnaliștii și redacțiile fac mai dificilă, deși nu mai puțin importantă, inovarea sau organizarea colectivă pentru condiții de muncă mai bune.
- Există unele atacuri și amenințări împotriva jurnaliștilor, mai multe cazuri de încălcări ale vieții private și amenințări fiind documentate în 2022.
- Nu există legislație anti SLAPP (procese strategice împotriva participării publice), iar în ultimii ani pare să existe o proliferare a cazurilor care ar putea fi considerate ca atare, deși frecvența apariției acestor cazuri în media ar putea fi datorată și unei atenții și recunoașteri sporite a acestui fenomen.

Pluralismul Pieței are un scor de risc ridicat în 2022 (85%), cu două puncte mai mare decât în 2021 și cu un punct mai mare decât în 2020. Puncte principale:

- Transparența patronatului media nu este totală, deși s-a îmbunătățit într-o oarecare măsură în ultimii ani. În prezent, cetățenii pot găsi informații despre proprietarii și acționarii societăților care dețin licențe emise de autoritatea de reglementare în domeniul audiovizualului, CNA, pe site-ul CNA, în loc să fie nevoiți să solicite accesul la date de la Oficiul Național al Registrului Comerțului (ONRC). Însă doar societățile din domeniul audiovizual fac obiectul unor reglementări mai stricte și adaptate la piața mass-media, iar reglementările existente privind proprietatea nu au o componentă cross-media.
- Disponibilitatea limitată a datelor reprezintă în continuare o provocare pentru evaluarea viabilității mass-media. Ne bazăm pe cifrele privind veniturile din publicitate din rapoartele WARC și Media Fact Book pentru a estima veniturile din mass-media, deoarece nu există date publice agregate privind veniturile totale ale mass-media. Potrivit surselor noastre, televiziunea continuă să ia cea mai mare parte a banilor din publicitate. În 2022, în timp ce veniturile din publicitate ale televiziunilor și site-urilor au crescut (cu 7% și, respectiv, 7,7%), veniturile din publicitate ale posturilor radio au stagnat, iar veniturile din publicitate ale presei scrise au scăzut.
- Independența editorială față de influența comercială și a proprietarilor rămâne o zonă de risc foarte mare. Redactorii șefi și redacțiile sunt la fel de vulnerabile la schimbările de proprietate sau de politică editorială ca și în anii precedenți, din cauza inexistenței măsurilor de protecție juridică sau de autoreglementare împotriva numirilor și concedierilor arbitrare sau a presiunilor nejustificate.

Independența Politică are un scor de risc ridicat pentru 2022 (67%), cu patru puncte mai mare decât pentru 2021. Puncte principale:

- Două cauze fundamentale ale problemelor din acest domeniu sunt instituționalizarea scăzută și lipsa reglementărilor (sau a autoreglementării) pentru a proteja jurnaliștii de presiunile politice sau comerciale. De asemenea, lipsa reglementării și a unui consens privind normele jurnalistice - și a mecanismelor de aplicare a acestora - subminează, în cele din urmă, calitatea informațiilor furnizate publicului.
- În esență, nu există niciun sprijin din partea statului pentru mass-media. O cotă redusă a taxei pe valoare adăugată (TVA) pentru presa scrisă nu are aproape niciun impact din cauza tirajului scăzut și

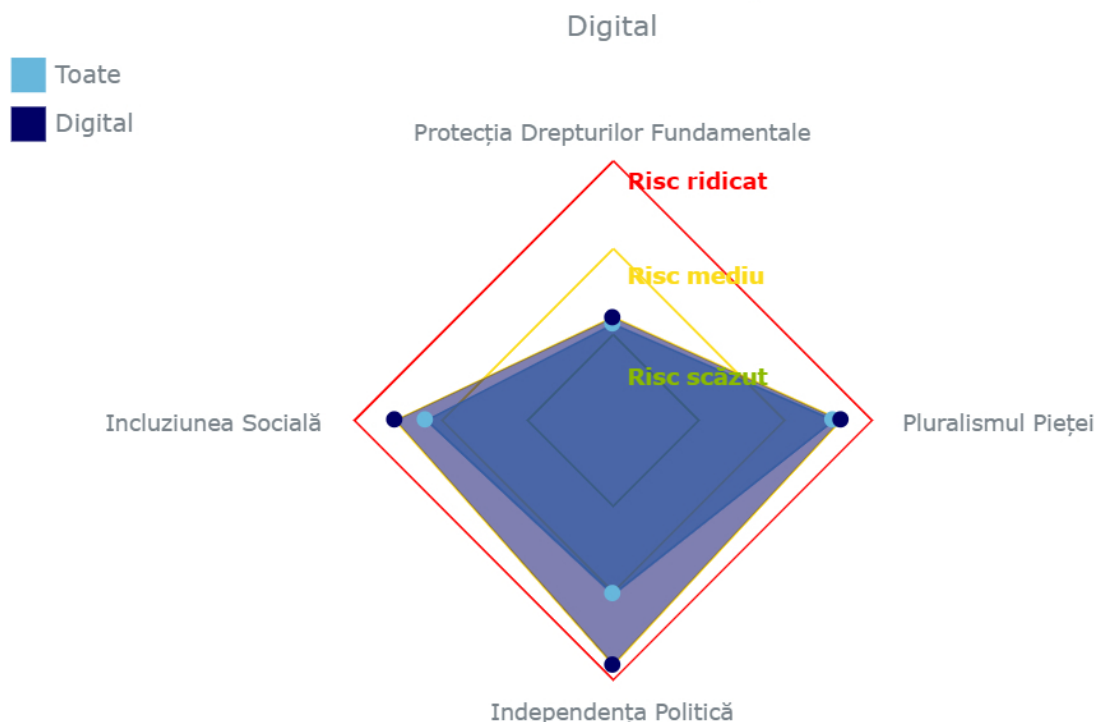
nu există (alte) subvenții și nici discuții în spațiul public despre politicile bazate pe dovezi care ar putea fi implementate pentru a încuraja producția de presă de înaltă calitate despre chestiunile de interes public.

- Designul instituțional al instituțiilor publice de radio și televiziune nu încurajează independența, planificarea și performanța. După cum am mai scris, atât demiterile, cât și alocarea de fonduri, nu sunt legate de obiective și evaluări de performanță. Procesele de numire sunt tratate public ca fiind un joc politic - și abordate ca atare și de către mass-media, atunci când nu sunt ignorate cu totul. Iar rolul comisiilor parlamentare și al plenului în ceea ce privește supravegherea și deciziile de numire și demitere este unul pur formal.

Incluziunea socială are un scor de risc ridicat pentru 2022 (72%), cu cinci puncte mai mare decât pentru 2021. Puncte principale:

- Televiziunile sunt obligate să facă foarte puțin pentru a se adresa persoanelor cu dizabilități și respectă cerințele legale minime. Posturile de televiziune nu oferă descriere audio, iar interpretarea în limbajul semnelor a emisiunilor de știri și despre afaceri publice este limitată la ceea ce este obligatoriu prin lege, potrivit cercetării noastre.
- Există puține inițiative media comunitare și nu există asistență din partea statului sau un cadru juridic specific pentru media comunitare. De asemenea, mass-media locală nu beneficiază de niciun fel de asistență specială, cu excepția faptului că furnizorii de cablu sunt obligați să preia anumite canale locale sau regionale prin intermediul normelor must-carry.
- Există unele zone de cvasi-paritate de gen în mass-media din România, cum ar fi la vârful anumitor companii media. Dar cvasi-paritatea de gen la vârf nu este egală cu egalitatea de gen în rândul jurnaliștilor din redacție. În plus, în comparație cu bărbații, femeile experte și comentatoare sunt mult mai rar invitate în mass-media din România.
- Competențele mass-media reprezintă un domeniu cu risc foarte ridicat. Unele elemente de gândire critică și de educație media se regăsesc în programa școlară de stat, dar acestea sunt predate în mai multe cursuri separate, iar în programa de bază (obligatorie) nu există cursuri concentrate pe educație media. Experții mai multor ONG-uri consideră că statul trebuie să facă mai mult pentru a transmite aceste competențe.
- Indicatorul privind protecția împotriva dezinformării și a discursului instigator la ură are un scor de risc ridicat, în parte din cauza anumitor încercări oarecum nechibzuite de combatere a dezinformării, pe care le discutăm în secțiunea privind protecția fundamentală. Pentru a înțelege adevărata amploare a problemei dezinformării și a informațiilor eronate, sunt necesare mai multe studii de înaltă calitate.

România: Domenii de risc la adresa pluralismului media

JS chart by amCharts

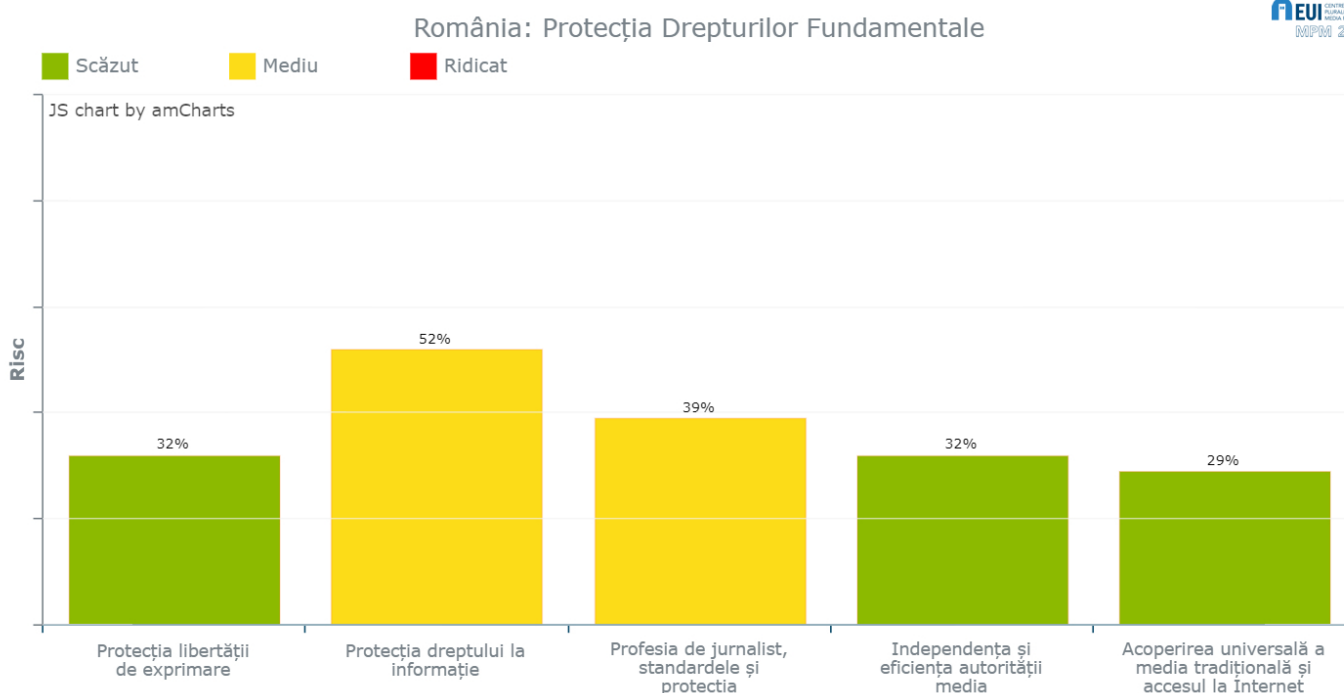
Cadrul legislativ care afectează libertatea de exprimare respectă (încă) standardele democratice fundamentale, dar în ultimii ani observăm o tendință către măsuri inflexibile, insuficient justificate și, probabil, disproporționate de supraveghere și limitare a discursului online, tendință care nu a scăzut în 2022. Cu temeiuri juridice și probe șubrede, anumite site-uri au fost desemnate drept furnizori de știri false, fraude și/sau atacuri malware legate de războiul din Ucraina și, prin urmare, au fost blocate. Iar o nouă lege privind securitatea cibernetică, adoptată la sfârșitul anului 2022, a introdus o serie de inovații instituționale și de reglementare pe care experții ONG-urilor din domeniul confidențialității online și al drepturilor omului le-au caracterizat ca fiind profund îngrijorătoare (citiți mai multe despre aceste evoluții în secțiunile privind protecția fundamentală și incluziunea socială).

Legea nu este cel mai potrivit instrument pentru combaterea proliferării discursului care nu este neapărat ilegal ori înșelător în mod intenționat. Mai degrabă, ar fi necesară alocarea mai multor resurse pentru a spori capacitatea populației de a selecta surse și informații de înaltă calitate și de a lua decizii informate, precum și crearea de stimulente pentru producerea de informații de înaltă calitate - în special despre politică și afacerile publice.

Reglementarea deficitară a publicității politice și lipsa unui consens la nivelul industriei media cu privire la normele jurnalistice de bază - și a mecanismelor de aplicare a acestor norme - a condus la o situație în care un cititor al unui articol online de pe un site aparent independent și bine cotate poate citi reclame politice deghizate în știri. Partidele importante și o serie de instituții media au colaborat pentru a posta conținut sponsorizat nemarcat pe site-urile de știri, după cum au arătat dezvăluiri din presă din ultimii ani. Acesta este o parte din motivul pentru care scorul de risc în ceea ce privește Independența politică în mediul digital este foarte ridicat (94%).

3.1. Protecția drepturilor fundamentale (37% - Risc mediu)

Indicatorii cu privire la Protecția drepturilor fundamentale reprezintă pilonul principal al reglementărilor în domeniul media în orice democrație contemporană. Ei măsoară un număr de arii de risc potențial, inclusiv existența și eficiența implementării reglementărilor care asigură protecția libertății de exprimare și a dreptului la informare; statutul jurnaliștilor în fiecare țară, inclusiv protecția lor și abilitatea lor de a munci; independența și eficiența corpurilor legislative naționale care au competența de a reglementa sectorul media, precum și acoperirea mass-mediei tradiționale și accesul la internet.

Scorul de risc pentru domeniul protecției fundamentale este de 37%, ceea ce corespunde unui rating de "risc mediu". Conform tiparului din anii precedenți, în comparație cu alte domenii, protecția fundamentală, ca domeniu, înregistrează un risc mai mic. Scorul de risc pentru 2022 este de 37%, cu două puncte procentuale mai mic decât pentru 2021 și 2020. Doi indicatori - care se referă la dreptul la informare și la profesia de jurnalist - au un scor de risc mediu, la fel ca în ultimele trei evaluări.

Scorul de risc pentru **Protecția libertății de exprimare** rămâne la fel ca anul trecut (32%). Scorul relativ scăzut la acest indicator se datorează, în parte, faptului că legislația românească satisface anumite standarde de bază. Însă în ultimii ani observăm o tendință către măsuri inflexibile, insuficient fundamentate și disproporționate de supraveghere și de limitare a exprimării online, tendință care nu a dispărut în 2022.

Protecția dreptului la informare are un scor de risc mediu (52%), la fel ca în ultimii doi ani. Principalele probleme legate de modul în care sunt tratate solicitările de informații de interes public sunt aceleași care au fost descrise în rapoartele anterioare ale MPM (Toma et al, 2022; Popescu et al, 2021) și documentate de experții din societatea civilă (APADOR-CH, 2021), iar în 2022 nu au avut loc evoluții majore în acest domeniu.

O nouă lege de protecție a avertizorilor de integritate (361/2022) a transpus Directiva UE 2019/1937. Textul este considerat de organizațiile pentru drepturile omului ca fiind oarecum imperfect, dar reprezintă o îmbunătățire față de o versiune anterioară care a fost aproape de a deveni lege. Acel proiect a fost inițiat de

guvern și a trecut rapid prin Parlament printr-o procedură de urgență, în ciuda criticilor multor organizații ale societății civile (APADOR-CH, 2022a; Șerban, 2022). Președintele l-a trimis apoi înapoi la Parlament pentru reexaminare, iar acesta era la un pas de re-adoptare fără nicio modificare, când, în ultimul moment, guvernul și-a retras sprijinul și a solicitat modificări pentru a aborda aspecte semnalate de reprezentanții Comisiei Europene. Avertizorii din sectorul privat sunt acum și protejați de lege, deși unul dintre punctele slabe ale acesteia este faptul că obligă instituțiile și companiile să protejeze anonimatul avertizorului doar dacă există "dovezi solide" că acțiunile raportate sunt ilegale (și nu este clar ce înseamnă dovadă solidă) (APADOR-CH, 2023b).

Problemele din **domeniul profesiei de jurnalist, al standardelor și protecției jurnaliștilor** sunt aceleași ca anul trecut, la fel ca și scorul de risc (39%).

Mulți jurnaliști lucrează în condiții precare, din punct de vedere financiar și al siguranței locului de muncii. Problemele la nivel de industrie pe care le-am semnalat anterior includ salarii relativ mici, utilizarea frecventă a contractelor de freelancing (pe drepturi de autor) care nu includ din oficiu asigurare socială și medicală și oferă mai puține protecții pentru angajați; ore suplimentare fără plată; și stagii lungi neplătite (Popescu et al., 2019, p. 66; Paylab.ro; Ionescu, 2019; Lupsa, 2020; Surugiu, 2013).

Jurnaliștii nu sunt în totalitate scutiți de amenințări. În 2022, Parászka Boróka, o jurnalistă care lucra pentru o filială locală a postului public de știri Radio România Actualități, a fost ținta a ceea ce poate fi caracterizat drept incitare la violență din partea lui Bartha Barna, un politician de extremă dreapta din Ungaria care susținea o conferință în orașul transilvănean Târgu Mureș (Consiliul European, 2023). Tot în 2022, fotografiile personale ale jurnalistei Emilia Șercan au fost postate pe site-uri pentru adulți. Jurnalista Emilia Șercan a relatat că s-a confruntat cu numeroase "presiuni" după ce a publicat articole despre teza de doctorat presupus plagiată a premierului român Nicolae Ciucă (ActiveWatch, 2023). În plus, casa lui Alin Cristea, un jurnalist local din Brăila, a fost percheziționată de DIICOT (Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism) în ianuarie 2022. Acesta a fost acuzat de deținere de "pornografie infantilă" din cauza unui articol, în care publicația sa a prezentat imagini blurate cu un tânăr de 17 ani bătut de un adult, o înregistrare video pe care o primise de la o sursă. Nu cu mult timp înainte de raid, el publicase articole critice la adresa comisarului de poliție, care s-au soldat cu retrogradarea acestuia, lucru care dus la suspiciuni că jurnalistul a fost vizat din această cauză. În cele din urmă, DIICOT a renunțat la acuzații, iar jurnalistul însuși a depus o plângere împotriva lor, un tribunal local hotărând că acuzațiile erau într-adevăr nejustificate (Bambu, 2022; Irimea, 2022; Bunea, 2022a).

Încă nu există o legislație anti SLAPP (processe strategice împotriva participării publice, de la *strategic lawsuit against public participation*). În ultimii ani, pare să fi sporit mediatizarea cazurilor care ar putea reprezenta SLAPP-uri. Nu este clar dacă utilizarea strategică a instanțelor și a altor instituții împotriva jurnaliștilor este în creștere sau dacă, de fapt, ceea ce a crescut este atenția acordată acestora, recunoașterea lor ca atare și de discutarea acestor cazuri ca fiind încadrate în același fenomen, și anume fenomenul SLAPP.

Independența și eficacitatea autorității media are același grad de risc ca și anul trecut (32%). În general, evaluările MPM privind autoritatea de reglementare în domeniul mass-media, Consiliul Național al Audiovizualului (CNA) sunt bune în ceea ce privește transparența, independența și cadrul de reglementare. Dar rolul imaginat pentru CNA de către elite și de către legiuitor este destul de limitat și, în consecință, la fel și finanțarea și accesul la expertiză. Ca urmare a adoptării Legii 190/2022 - care a transpus Directiva privind serviciile media audiovizuale - CNA are câteva sarcini suplimentare, dar nu este clar câtă finanțare

suplimentară va primi pentru a le îndeplini.

Indicatorul referitor la **Acoperirea universală a mass-media tradiționale** și accesul la internet are un scor de risc redus în acest an (29%) în comparație cu anul precedent (42%), datorită cifrelor actualizate privind accesul la internet broadband, abonamentele la broadband și viteza medie a conexiunilor la internet.

Focus pe mediul online

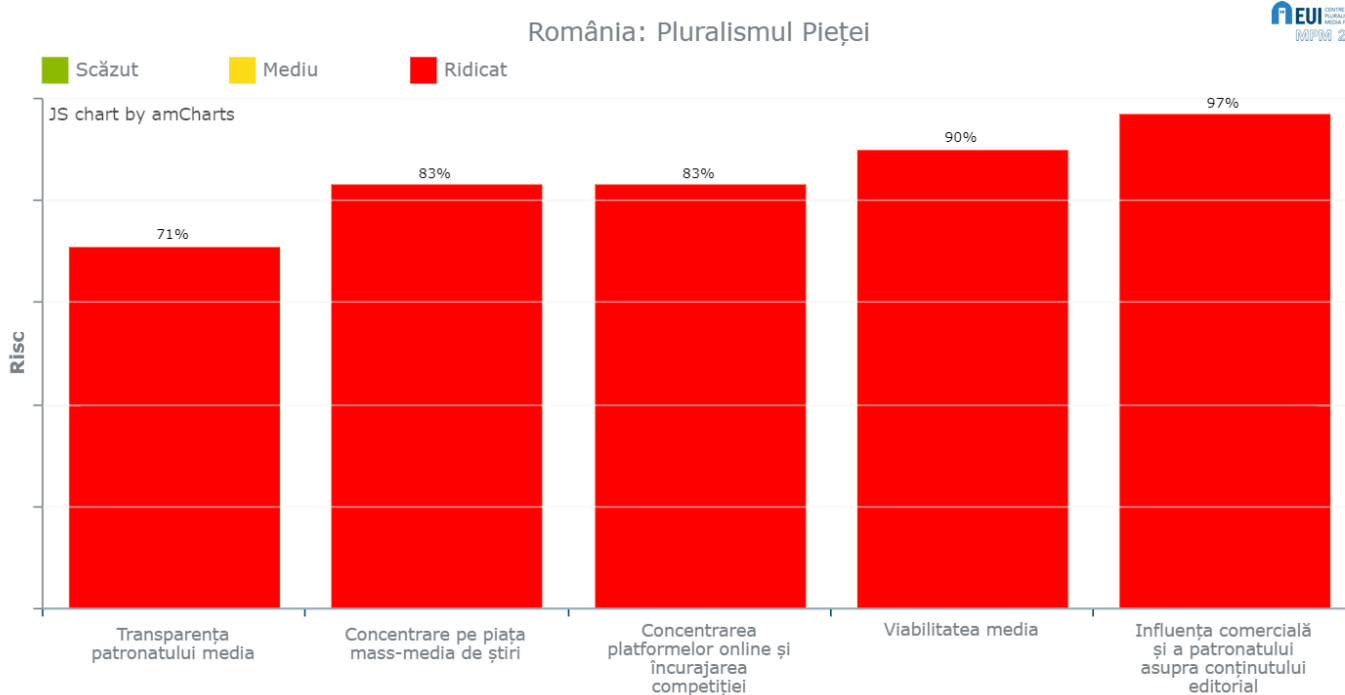
Începând cu luna martie 2022, anumite site-uri au fost desemnate ca fiind furnizoare de știri false, fraude și/sau atacuri malware legate de războiul din Ucraina și, prin urmare, au fost blocate în România. Pentru unele dintre site-uri, temeiul juridic pentru blocare este oferit de Decizia Consiliului UE (PESC) 2022/351; și multe persoane și organizații cu expertiză în domeniul reglementării discursului au pus sub semnul întrebării dacă măsurile stabilite de aceasta erau legitime, proporționale și necesare. În cazul altor câteva site-uri web blocate pentru "știri false", se pare că nu există un temei juridic pentru această decizie (și nici transparență cu privire la modul în care a fost făcută evaluarea).

O nouă lege privind securitatea cibernetică, adoptată la sfârșitul anului 2022, a introdus o serie de inovații instituționale și de reglementare pe care experții ONG-urilor din domeniul confidențialității online și al drepturilor omului le-au caracterizat ca fiind profund îngrijorătoare (APADOR-CH, 2022a; Valică, 2022). De exemplu, legea a conferit Ministerului Apărării Naționale responsabilități în ceea ce privește apărarea nu doar a sistemelor IT militare și de apărare, ci și a sistemelor civile. În plus, legea a modificat Legea securității naționale, adăugând "campaniile de propagandă sau dezinformare" online la lista amenințărilor la adresa securității naționale" (art. 3, Legea 51/1991). Astfel, o serie de instituții au primit sarcina de a combate această amenințare, inclusiv serviciile de informații.

De asemenea, în 2022, scurgeri de informații în mass-media au dezvăluit că guvernul avea în vedere colectarea de conținut online cu anumite cuvinte-cheie și coordonarea și mandatarea de reprezentanți instituționali prin intermediul unui grup de lucru pentru a emite răspunsuri rapide la "dezinformare". Printre exemplele de termeni de căutare, găsite într-un memorandum scurs în presă, se număra asocierea numelor președintelui și premierului cu "incompetență" și "corupție".

3.2. Pluralismul pieței (85% - Risc ridicat)

Indicatorii de pluralism al pieței examinează existența și eficacitatea dispozițiilor privind transparența patronatului mass-media și existența și eficacitatea reglementării sau autoreglementării împotriva influenței comerciale și a patronatului asupra conținutului editorial. În plus, evaluează riscurile legate de concentrarea pieței în producția, precum și în distribuția de știri: în ceea ce privește producția, luând în considerare separat concentrarea orizontală în fiecare sector și concentrarea cross-media; în ceea ce privește distribuția, evaluarea rolului platformelor online ca poartă către știri, concentrarea pieței publicității online și rolul încurajării concurenței și a garanțiilor de reglementare în protejarea pluralismului informațional. Mai mult, acești indicatori caută să evalueze viabilitatea pieței mass-media de știri.

Pluralismul pieței media are un scor de risc ridicat (85%).

La fel ca în rapoartele anterioare, acest domeniu are cel mai mare scor de risc, iar toți indicatorii din cadrul acestuia înregistrează un risc ridicat. În mod special, disponibilitatea limitată a datelor continuă să reprezinte o provocare pentru evaluările din această secțiune.

Transparența patronatului companiilor mass-media are un scor de risc de 71% pentru 2022, similar scorului din anul precedent (69%). O evoluție în 2022 a fost publicarea, pe site-ul CNA (autoritatea de reglementare în domeniul audiovizualului), a datelor privind proprietatea și acționariatul pentru societățile audiovizuale care dețin licențe eliberate de CNA. Dar rămân deficiențe importante în acest domeniu. Dintre toate companiile media, doar cele din sectorul audiovizual fac obiectul unor reglementări specifice pentru mass-media. Pentru celelalte societăți, legea relevantă este Legea generală privind societățile (31/1990), care acoperă toate societățile și are cerințe mai puțin extinse decât Legea audiovizualului (504/2002) ^[10].

Pluralismul furnizorilor de media - denumită anterior Concentrarea presei de știri - are un scor de risc de 83%, aproape la fel ca pentru anul 2021 (81%). Piața ziarelor tipărite este extrem de mică în prezent - atât

în ceea ce privește ziarile, cât și în ceea ce privește cititorii - lucru care se reflectă în cifrele scăzute de tiraj și în cifrele ridicate de concentrare. De exemplu, primul cotidian în ceea ce privește tirajul tipărit în iulie-septembrie 2022 a fost tabloidul Click, care a avut un tiraj zilnic de 36.000 de exemplare.

În ceea ce privește tirajul tipărit, primii patru proprietari de ziare sunt: Biserica Ortodoxă Română (proprietar al cotidianului Lumina și al săptămânalului de duminică) - 25,4%; Adevărul Holding SRL (proprietar al Adevărul și Click) - 24%; Ringier România SRL (proprietar al Libertatea și Gazeta Sporturilor) și Inform Media Press SRL (proprietar al Jurnalului Arădean, Bihari Naplo și Jurnalul Bihorean) - 9,2%^[11]. Piața media digitală de știri este mai fragmentată. În decembrie 2022, primii patru proprietari de site-uri de știri online erau: Ringier România SRL (7,5%); RCS&RDS SA (7,5%); RTV Properties Management SRL (6,8%); și Pro TV SRL. Împreună, proprietățile acestora au însumat o cotă de audiență de 28%^[12]. În România nu există legislație cross-media, iar reglementările nu sunt adaptate la sectorul media. Mai mult, nu există stimulente de reglementare sau de alt tip oferite sectorului media pentru a încuraja producția de informații de interes public (Popescu, Bodea și Toma, 2021, p. 14).

Viabilitatea media a avut un scor de risc mediu (65%) în evaluarea pentru anul 2021, din cauza unei creșteri aparent semnificative a veniturilor în aproape toate mediile, dar această tendință nu s-a menținut în 2022, iar indicatorul a revenit la un nivel de risc ridicat (92%). Deoarece nu există date agregate privind veniturile totale, folosim veniturile din publicitate ca măsură indirectă pentru a evalua tendința veniturilor în mass-media, iar cifrele pe care ne bazăm (de la WARC și Media Factbook) vin cu anumite mențiuni^[13]. Conform datelor WARC, în 2022, doar televiziunea și digitalul au înregistrat cu adevărat o creștere a veniturilor din publicitate (și asta fără a lua în considerare inflația). Veniturile din reclame la televiziune au crescut cu 7% în 2022 (până la 381,8 milioane de euro), iar cheltuielile cu reclamele digitale au crescut cu 7,7% (144 milioane de euro). Veniturile din publicitatea pe radiouri au stagnat practic (+1,35%, ajungând la 30 de milioane EUR în 2022). Iar veniturile din reclamele din ziare au scăzut cu 10% (la 2,8 milioane EUR).

Independența editorială față de influența comercială și a proprietarilor rămâne o zonă de risc foarte ridicat (97%). Redactorii-șefi și redacțiile de știri sunt la fel de vulnerabili la schimbările de proprietate sau de politică editorială ca și în anii precedenți, din cauza întârzierii măsurilor de protecție juridică sau de autoreglementare împotriva numirilor arbitrare, a concedierilor sau a presiunilor nejustificate. În ultimii ani, nu au fost elaborate coduri de conduită sau mecanisme care să stabilească și să impună norme jurnalistice pentru întregul sector, deși unele instituții sau grupuri de instituții au propriile coduri etice.

Focus pe mediul online

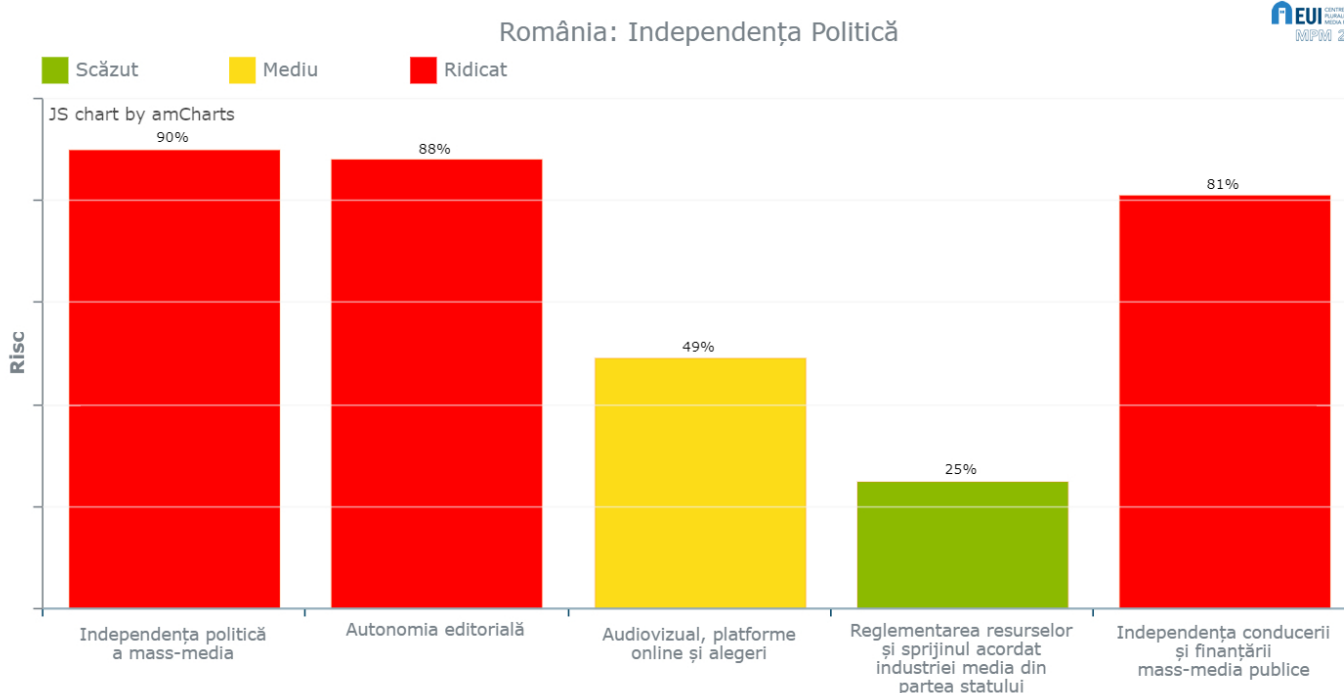
Pluralismul pe piețele digitale - indicator denumit anterior Concentrarea platformelor online și aplicarea legislației în materie de concurență - reprezintă un domeniu de risc ridicat (83%). În 2022, scorul de risc s-a redus față de 2021 (când a fost de 97%), în parte datorită transpunerii directivelor UE. România a transpus Directiva UE 2019/790 privind drepturile de autor pe piața unică digitală prin Legea 69/2022, care a modificat Legea 8/1996 privind drepturile de autor și drepturile conexe. Cu toate acestea, potrivit cercetării noastre, în România nu au fost instituite mecanisme și/sau acorduri și nici nu a fost inițiat un dialog în legătură cu punerea în aplicare a articolului 17, privind utilizarea conținutului protejat de către furnizorii de servicii de partajare de conținut online (agregatori și platforme) și a articolului 13, privind un mecanism de negociere pentru accesul și disponibilitatea

operelor audiovizuale pe platformele de video la cerere. În plus, Directiva UE privind serviciile media audiovizuale 2018/1808 a fost transpusă prin Legea 190/2022. Legea a introdus o taxă pe descărcările la cerere și pe abonamentele de streaming în valoare de 3% și, respectiv, 4% din fiecare tranzacție. Datele limitate sau lipsă rămân o problemă pentru acest indicator. De exemplu, nu avem acces la date care să ne permită să evaluăm concentrarea audienței celor patru jucători online, dacă evaluarea trebuie să includă platformele, și nu știm exact cât de dominante sunt platformele pe piața românească de publicitate digitală.

Pentru toți ceilalți indicatori, situația online este aproape la fel ca în cazul presei scrise sau audiovizuale.

3.3. Independența politică (67% - Risc ridicat)

Indicatorii Independenței politice evaluează existența și eficacitatea garanțiilor de reglementare și autoreglementare împotriva partizanatului politic și a influențelor politice asupra producției, distribuției și accesului la știri. Mai precis, acest domeniu caută să evalueze influența Statului și, într-un sens mai larg, a puterii politice asupra funcționării pieței de media și independenței instituțiilor mass-media publice. Mai mult, domeniul analizează și existența și eficiența (auto)reglementării în a asigura independența editorială și accesul la mai multe puncte de vedere politice și informații legate de politică, mai ales în perioade electorale.

Independența politică are un scor de risc de 67% în 2022, calificându-se la limită pentru categoria de risc ridicat. La fel ca și anul trecut, trei indicatori înregistrează scoruri de risc ridicat.

Independența politică a mass-mediei și Autonomia editorială au ambele scoruri de risc ridicat (90% și 88%). După cum am scris în trecut, două cauze fundamentale ale problemelor din acest domeniu sunt instituționalizarea scăzută și lipsa de reglementare și autoreglementare. Lipsa protecțiilor instituite prin reglementare și autoreglementare îi lasă pe jurnaliști expuși presiunilor politice și comerciale și, de asemenea, subminează profesionalismul și orientarea spre interesul public a membrilor mass-media producătoare de știri (Popescu, Bodea și Toma, 2021; vezi și: Lupu, 2020, 2021, Ganea, 2014). De exemplu, nu există garanții de reglementare împotriva conflictelor de interese în sectorul media. Legea audiovizualului (legea 504/2002), care reglementează regimul de proprietate pentru radio și televiziune, nu conține nicio referire la conflictele de interese dintre proprietarii de media și partidele politice. Nu există o legislație specifică concepută pentru presa scrisă sau pentru proprietatea asupra mass-media digitale, acestea fiind reglementate doar de legea generală privind întreprinderile comerciale, care nu include astfel de prevederi. Iar legea privind conflictele de interese (Legea 161/2003), care face ca deținerea de funcții de conducere în diverse tipuri de companii să fie incompatibilă cu anumite tipuri de funcții publice, nu se referă la proprietatea media.

Scorul de risc pentru **mass-media audiovizuale, platforme online și alegeri** (49%) este același ca și anul trecut, reflectând o situație care nu s-a schimbat în mod fundamental (pentru mai multe detalii, vedeți și

Popecu, Bodea și Toma, 2021, p. 16). Printre punctele slabe ale cadrului de reglementare se numără cantitatea limitată de informații pe care partidele sunt obligate să le divulge cu privire la cheltuielile de campanie, precum și la alte cheltuieli cu publicitatea politică în afara perioadelor de campanie. În ceea ce privește reclamele din campaniile electorale, partidele trebuie să dezvăluie cât de mult a fost cheltuit pe categorii largi de cheltuieli (outdoor, print, audiovizual, online, broșuri și pliante), dar nu trebuie să furnizeze o defalcare detaliată a locului și a persoanei de la care a fost cumpărat spațiul publicitar. În mod similar, în rapoartele lunare pe care partidele trebuie să le publice cu privire la cheltuielile din subvențiile guvernamentale, există doar categorii generale precum "mass-media și propagandă" sau "sondaje de opinie".

În domeniul **reglementării de către stat a resurselor și al sprijinului acordat sectorului media**, scorul (25%) situația din 2022 a fost aceeași ca în 2021. Scorul de risc este scăzut, în primul rând pentru că nu există practic subvenții și nici prea multe reglementări. O cotă redusă a taxei pe valoarea adăugată (TVA) pentru presa scrisă este acordată în mod corect și transparent, dar are un impact foarte redus din cauza tirajului mic al presei scrise. Achiziționarea de către guvern a spațiului publicitar - de exemplu, în cursul anului 2020, pentru mesaje de sănătate publică - a fost discutată de unii ca fiind o formă de "ajutor de stat" pentru sectorul media. Dar, așa cum am scris anul trecut, subvențiile de stat sau ajutorul de urgență pentru mass-media, pe de o parte, și publicitatea de stat, pe de altă parte, nu trebuie confundate între ele, deoarece au obiective și mecanisme diferite (Toma, Popescu și Bodea, 2022, p. 19).

În ceea ce privește **independența guvernării și finanțării instituțiilor mass-media publice** (81%), problemele fundamentale rămân aceleași și în 2022 nu a fost nicio încercare serioasă de reformă în acest domeniu. Anul trecut am discutat pe larg despre faptul că o parte a problemei este ușurința cu care - fără o deliberare reală - rapoartele anuale ale televiziunii și radioului publice pot fi respinse, iar consiliile de administrație și președinții TVR, respectiv SRR pot fi astfel demise. Am descris de asemenea cum timp de mai mulți ani rapoartele anuale au rămas neexamine și nediscutate, iar în 2021 au fost brusc respinse (Toma, Popescu și Bodea, 2022, p. 20). Actuala configurație instituțională și juridică nu stimulează planificarea sau performanța, deoarece nu există obiective de performanță și nu există practica de a se analiza și delibera înainte de deciziile de finanțare sau de numiri ori demiteri (Median Research Centre, 2017b). Șefii radioului public și ai televiziunii publice rareori îndeplinesc un mandat complet (Median Research Centre, 2017b). Numirile sunt adesea tratate ca un exercițiu de târguială politică - atât de către politicieni, cât și de către mass-media -, iar Parlamentul are un rol mai degrabă formal, aprobând nominalizările odată ce deciziile au fost agreate în culise (Toma, Popescu și Bodea, 2022, p. 20; Stănescu, 2021; Andrei, 2021c; Eremia 2021; Neacșu și Otopceanu, 2021). O propunere făcută în 2021 (PI-x. nr. 262/2021) de a schimba unele aspecte ale organizării PSM (public service media) - inclusiv împărțirea postului de "președinte-director" al companiilor de televiziune și radio în două funcții separate - nu ar rezolva de fapt problemele fundamentale discutate mai sus și în rapoartele anterioare.

Focus pe mediul online

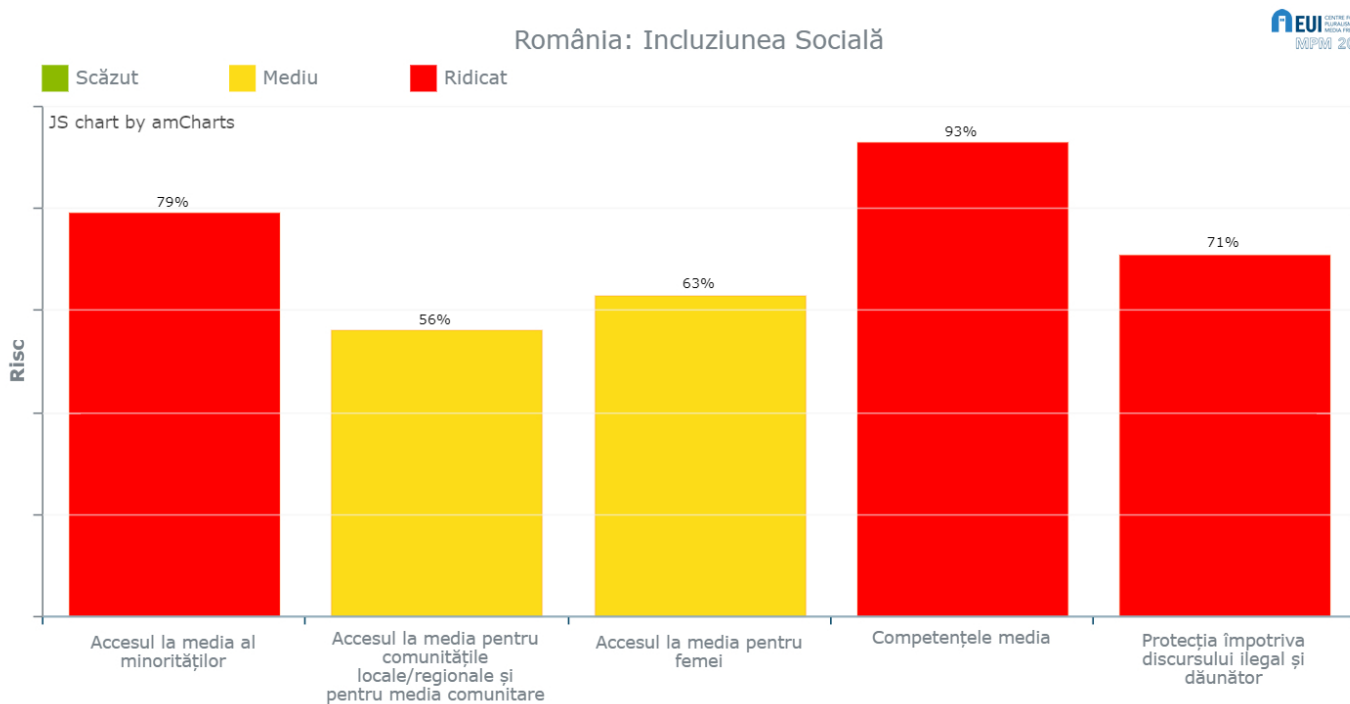
Scorul de risc privind independența politică pentru mediul digital este de 94%.

O deficiență de reglementare care afectează scorul de risc pentru **mass-media audiovizuală, platformele online și alegeri** este faptul că, în timp ce reclamele la televizor, cele în aer liber și cele tipărite trebuie să fie etichetate ca atare, legea relevantă (Legea 334/2006) nu prevede astfel de cerințe pentru reclamele online.

Reglementarea și autoreglementarea deficitară au contribuit la un status quo în care nu este întotdeauna posibil ca publicul să știe ce este o "știre" și ce este, de fapt, o reclamă. Iar unele instituții și partide au exploatat această situație. În 2022, jurnaliștii de la Europa Liberă (România) și Recorder au obținut contracte și declarații de la surse care indicau că o serie de site-uri și posturi de televiziune au primit bani de la partide precum PSD și PNL în schimbul producerii sau publicării anumitor tipuri de materiale (Ilie, Voinea și Delcea, 2022; Andrei, 2022; Crățoiu, 2022). Cel puțin unele dintre aceste materiale nu au fost niciodată marcate ca fiind publicitate sau ca fiind sponsorizate de un anumit partid. Printre site-urile și canalele implicate se numărau posturi de știri și site-uri de știri cu diferite reputații, de la posturile considerate mai partizane sau senzaționaliste (de exemplu, Antena 3) la cele percepute ca fiind mai „quality” și mai puțin partizane (de exemplu, Hotnews). În cazul posturilor TV implicate, nu este pe deplin clar din investigațiile publicate până în prezent dacă aceste înțelegeri au avut întotdeauna o influență asupra emisiunilor lor sau dacă au fost în mare parte (sau strict) pentru conținutul publicat pe site-urile posturilor respective.

3.4. Incluziunea socială (72% - Risc ridicat)

Domeniul incluziunii sociale se concentrează pe accesul la mass-media al anumitor grupuri din societate: minoritățile, comunitățile locale și regionale, femeile și persoanele cu dizabilități. Este analizat de asemenea contextul din fiecare țară în ceea ce privește competențele media, inclusiv competențele digitale ale populației în general. În plus, pentru ediția din 2021 a MPM, a fost adăugat un nou indicator la domeniul incluziunii sociale pentru a evalua noile provocări generate de utilizarea tehnologiilor digitale: protecția împotriva discursului ilegal și dăunător. Datorită acestei modificări a indicatorilor, comparația cu edițiile anterioare ale MPM ar trebui gestionată cu deosebită atenție.

Incluziunea socială are un scor de risc ridicat (72%). În MPM2021, doi indicatori au înregistrat un scor de risc ridicat, dar pentru MPM2022 încă unul - Protecția împotriva dezinformării și a discursului instigator la ură - înregistrează un risc ridicat. Acest lucru este datorat în parte măsurilor care ar putea fi considerate disproporționate și nejustificate pe care le-au luat autoritățile pentru supravegherea și suprimarea anumitor surse și materiale postate online.

Reprezentarea minorităților în mass-media (79%) are un scor de risc mai mare decât anul trecut (67%) nu din cauza unor evoluții negative în 2022, ci mai degrabă pentru că am revizitat scorul pentru cadrul legislativ și politicile privind accesul la mass-media pentru persoanele cu handicap. Posturile TV nu sunt obligate prin lege să furnizeze nicio descriere audio și nu fac acest lucru. Există unele obligații minimale privind furnizarea de interpretare în limbajul semnelor pentru conținutul știrilor și analizelor - și posturile se conformează acestor cerințe. În ceea ce privește accesul la mass-media pentru minorități, există foarte puține programe la televiziune și la radio în limbi minoritare precum maghiara. De exemplu, televiziunea română oferă doar o scurtă emisiune de știri în limba maghiară pe unul din posturile regionale, iar radioul public de știri (Radio România Actualități) are doar emisiuni de știri în limba română.

Indicatorul privind **mass-media locală/regională și comunitară** are același grad de risc ca și anul trecut (56%). Există puține inițiative media comunitară - două dintre cele despre care am discutat în trecut sunt radiouri locale înființate prin intermediul unui proiect ActiveWatch - și nu există asistență din partea statului sau un cadru juridic specific pentru media comunitară. Nu există nici asistență din partea statului pentru mass-media locală; printre puținele lucruri pe care statul le face pentru posturile locale se numără cerința

ca furnizorii de cablu să preia unele canale locale/regionale, prin intermediul regulilor must-carry.

Egalitatea de gen în mass-media are același scor de risc ca și anul trecut, iar situația rămâne, de asemenea, aproximativ la fel (63%). Există unele zone de cvasi-paritate de gen în mass-media din România. De exemplu, ponderea femeilor în rândul liderilor din mass-media de știri din televiziune, radio, presa scrisă și digitală este de 50%^[14]. Jumătate dintre membrii consiliilor de administrație ale instituțiilor media publice (PSM) sunt femei, iar agenția de știri Agerpres are un director general femeie. Ponderea femeilor în consiliile de administrație ale companiilor de top din domeniul radio și televiziune este de 31% (deși ponderea femeilor în rândul directorilor este mai mică, 12%)^[15]. Dar cvasi-paritatea de gen la vârf nu înseamnă că există egalitate de gen în rândul jurnaliștilor din redacție. Mai mult, în comparație cu bărbații, experții și comentarii de sex feminin sunt semnificativ mai puțin prezenți în mass-media din România (Macharia, 2021, p. 94; Leșcu și Chiorpec, 2013).

Competențele media reprezintă și anul acesta un domeniu cu scor de risc foarte ridicat (93%). Organizații ale societății civile precum Centrul pentru Jurnalism Independent (CJI) și MediaWise derulează proiecte de educație media pentru tineri și adulți (de exemplu, profesori), dar, după cum subliniază reprezentanții ONG-urilor și cercetătorii, este nevoie ca statul să elaboreze o politică bine gândită și să își intensifice eforturile în acest domeniu, deoarece sectorul non-profit nu poate acoperi nevoile de educație media ale întregii populații. În prezent, unele elemente ce țin de cultivarea gândirii critice și de educație media se regăsesc în programa școlară, dar acestea sunt fragmente predate în cadrul unor cursuri diferite, iar în programa de bază (obligatorie) nu există cursuri dedicate competențelor media. Așa cum am scris și anul trecut, experții spun că gândirea critică este predată prea puțin și uneori într-un mod inadecvat, iar elementele de educație media sunt predate în mod inconsecvent în școli și nu sunt suficient de prezente în curriculum (Ion, 2021; Peticilă, 2019; Peticilă, 2018).

Indicatorul privind **protecția împotriva dezinformării și a discursului instigator la ură** are un grad de risc ridicat (71%), în parte din cauza încercărilor nechibzuite de combatere a dezinformării, pe care le discutăm și în capitolul privind protecția fundamentală. O provocare - atât în ceea ce privește evaluarea amplitudinii fenomenului, cât și elaborarea de răspunsuri politice la diseminarea de informații false sau înșelătoare și la discursul intolerant - constă în faptul că este nevoie de date de înaltă calitate. Or, în special în ceea ce privește răspândirea "dezinformării" și a "discursului instigator la ură", informațiile existente nu sunt suficiente, așa cum am discutat pe larg în cele două rapoarte anterioare (Popescu, Bodea și Toma, 2021; Toma, Popescu și Bodea, 2022).

O altă provocare este că, deși există un cadru legislativ extensiv împotriva discriminării și împotriva anumitor tipuri de discurs discriminatoriu sau instigator, statul nu are capacitatea, planificarea - și poate nici voința politică - pentru a aborda această problemă ca fenomen de masă cu instrumente proactive, cum ar fi cultivarea toleranței reciproce și a altor valori democratice prin intermediul sistemului educațional. Instituțiile existente responsabile de combaterea discriminării, cum ar fi Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (CNCD), au capacitatea de a se ocupa doar de un număr limitat de cazuri pe an și se concentrează pe cazuri mai vizibile - când răspund uneori la sesizări, iar alteori se autosesizează - și pe plângeri care sunt depuse oficial la CNCD, cu privire la acte potențial discriminatorii care nu se limitează la acte discursive.

Focus pe mediul online

În ceea ce privește dezinformarea, autoritățile române par din ce în ce mai preocupate de pericolul reprezentat de "fake news", de campaniile de dezinformare și propagandă (de către state adversare sau actori non-statali) și de alte amenințări propagate online.

Anul 2022 a adus o serie de inițiative legislative și de law enforcement, discutate și în capitolul privind protecția fundamentală. Printre acestea s-a numărat modificarea legii securității naționale (Legea 51/1991), cu următoarea adăugare la lista de amenințări la adresa securității naționale: "acțiuni derulate de către o entitate statală sau nonstatală, prin realizarea, în spațiul cibernetic, a unor campanii de propagandă sau dezinformare, de natură a afecta ordinea constituțională" (art. 3, linia (p)). În consecință, mai multe instituții au responsabilități în combaterea acestei amenințări: Serviciul Român de Informații, Serviciul de Informații Externe, Serviciul de Protecție și Pază, Ministerul Apărării Naționale și Ministerul Justiției (art. 6, Legea 51/1991). Acest lucru este considerat problematic din mai multe motive, printre care faptul că, în general, instituțiile din zona de apărare și intelligence nu pot și nu trebuie să decidă ce este dezinformarea și să întreprindă eforturi pentru a o combate. În plus, încercările anterioare ale statului de a combate dezinformarea cu instrumente inflexibile și discutabile din punct de vedere juridic au creat deja un climat de neîncredere (a se vedea mai multe în Popescu, Bodea și Toma, 2021; Toma, Popescu și Bodea, 2022).

Așa cum am scris în raportul anterior, legea este adesea un instrument prea dur pentru a aborda probleme precum răspândirea de informații greșite sau înșelătoare. În plus, orice inovații legislative care au potențialul de a afecta libertatea de exprimare și de informare trebuie analizate cu atenție din perspectiva beneficiilor potențiale, în comparație cu riscurile pentru drepturile civile, și trebuie să fie dezbătute și fundamentate cu probe.

Acest lucru este valabil și pentru reglementările la nivelul UE care sunt transpuse și aplicate la nivel național - așa cum am văzut în 2022 cu Decizia Consiliului UE (PESC) 2022/351. Aceasta a fost rândul ei criticată de multe persoane și organizații cu expertiză în domeniul reglementării discursului, care au pus la îndoială dacă măsurile stabilite erau legitime, proporționale și necesare. Decizia 2022/351 interzice difuzarea de informații provenite dintr-o listă de surse (de exemplu, Russia Today) desemnate ca vectori de "propagandă". Această decizie a fost atacată în instanță pe motiv că Consiliul nu are calitatea juridică de a emite un astfel de regulament și că regulamentul în sine încalcă libertatea de exprimare. În plus, după cum a subliniat ARTICLE 19, "Deși rămâne de stabilit dacă mass-media controlate de statul rus, în calitate de agenți ai statului, pot invoca dreptul la libertatea de exprimare, interdicția afectează dreptul persoanelor din UE la acces liber la informații de "orice fel" în temeiul articolului 19 din PIDCP. De asemenea, s-a argumentat că, deși restricțiile privind dreptul la informare sunt posibile, UE nu a furnizat suficiente dovezi că o astfel de interdicție ar fi legitimă, proporțională și necesară. În acest sens, ARTICLE 19 remarcă faptul că orice justificare fundamentată pe ordinea și securitatea publică este puțin probabil să fie pertinentă și convingătoare, având în vedere că UE nu este angajată direct într-un conflict armat cu Rusia și având în vedere distribuția și impactul limitat al acestor mijloace de informare în masă în țările UE (ARTICLE 19, 2022)".

4. Concluzii

O serie de factori subminează pluralismul media și accesul cetățenilor români la informații de înaltă calitate pe care să le poată folosi pentru a lua decizii ca indivizi și ca cetățeni ai unei democrații.

- Sunt protecții insuficiente pentru jurnaliști și pentru profesia de jurnalist și normele acesteia. Ambele au nevoie de protecție nu doar împotriva interferențelor politice sau comerciale, și nu doar împotriva amenințărilor fizice sau cibernetice sau a proceselor de tip SLAPP, ci și împotriva unor forme mai insidioase și mai subtile de influență, presiune și diluare a principiilor profesionale.
- Potrivit cercetărilor noastre, este puțin interes în România față de stabilirea unor protecții legale pentru profesia jurnalistică și membrii săi și, de asemenea, nu există niciun progres real în ultimii ani în direcția unei mai bune autoreglementări și organizări colective în această industrie.
- Actorii instituționali și politici par să nu aibă niciun interes față de crearea unor politici care să sprijine sau să stimuleze producția de informații de înaltă calitate privind afacerile publice.
- Multe, dacă nu majoritatea instituțiilor media au perspective financiare îndoielnice, dar puține dintre ele explorează modele de finanțare noi și mai durabile.
- Radioul și televiziunea publică au un design instituțional defectuos, care nu favorizează independența, planificarea pe termen lung și performanța, iar tipul de reformă care ar fi necesară nu se întrevide la orizont. Deciziile legate de numiri, demiteri și finanțare sunt tratate în mare parte ca un exercițiu de negociere politică în culise, iar parlamentul doar parafează ceea ce s-a decis deja.
- Elaborarea politicilor și a legilor în domenii care afectează mediul informațional tind să nu fie bazată pe dovezi solide, pe un dialog autentic cu părțile interesate relevante, pe consultarea experților și pe o deliberare atentă.

Provocările descrise mai sus sunt interconectate și adesea se potențează reciproc. Aspectele cărora li se acordă o atenție deosebită într-un domeniu al Monitorului Pluralismului Media (MPM) influențează, de asemenea, situația din celelalte arii ale MPM. De exemplu, dependența excesivă organizațiilor media de vânzarea de „perechi de ochi” clienților de publicitate - și lipsa viabilității economice în general - tinde să expună mass-media la ingerințe ale factorilor comerciali și ale proprietarilor în producerea de conținut. Profesionalizarea insuficientă și lipsa unui consens privind normele jurnalistice îi face pe jurnaliști mai vulnerabili la interferențele politice sau ale patronilor, precum și la scepticism din partea publicului privind nivelul de angajament al mass-media față de misiunea sa democratică și servirea interesului public. Iar dificultatea cu care se confruntă cetățenii în a localiza informații exacte, complete și inteligibile îi împiedică să ia decizii bine fundamentate și să evite informațiile false sau înșelătoare.

Pentru a aborda aceste probleme, facem o serie de sugestii pentru fiecare dintre cele patru domenii ale MPM, unele dintre acestea fiind discutate și în raportul anterior (Toma, Popescu și Bodea, 2022, p. 27).

Protecția Fundamentală

- Pentru a reduce vulnerabilitățile și precaritatea activității jurnalistice, decidenții ar trebui să analizeze, cu ajutorul experților și luând în considerare exemplele pozitive din alte țări, ce măsuri de reglementare sau de politică publică ar putea contribui la protejarea activității jurnalistice și la îmbunătățirea condițiilor

de muncă pentru jurnaliști.

- În vederea ameliorării condițiilor de muncă și asigurării unor clauze contractuale mai bune, dar și pentru a reduce presiunile nejustificate exercitate asupra jurnaliștilor, membrii profesiei ar trebui să se organizeze în sindicate și/sau organizații profesionale pentru a se angaja în eforturi colective de advocacy.
- Pentru creșterea calității informațiilor la care au acces cetățenii și pentru sporirea transparenței unor actori politici și media - de exemplu, în ceea ce privește reclamele politice nemarcate - jurnaliștii și editorii ar trebui să se unească în organizații industriale și/sau profesionale la nivelul sectorului media și să agreeze un set de norme jurnalistice și mecanisme de aplicare ale acestora.
- Pentru a înlătura din piedicile întâlnite de cetățeni în accesarea informațiilor de interes public, legea relevantă (Legea 544/2001) ar trebui modificată, luând în considerare recomandările făcute în mod repetat de organizațiile de advocacy și experți din domeniu.

Pluralismul Pieței

- Pentru a îmbunătăți mediul informațional, factorii de decizie ar trebui să ia în considerare crearea de scheme de asistență care să sprijine diseminarea de informații de calitate despre probleme de interes public, într-un mod care să urmeze exemple de bune practici din străinătate.
- Cadrul de reglementare ar putea fi consolidat prin adaptarea prevederilor privind concentrarea media la specificul industriei mass-media - inclusiv pentru mass-media tipărite sau online - și pentru a adăuga prevederi legate de concentrarea cross-media.
- Pentru sustenabilitatea activității pe termen lung, instituțiile media ar trebui să experimenteze cu noi modele de finanțare, urmând exemple de succes în alte țări.

Independența politică

- Adoptarea formală a unor norme jurnalistice de bază la nivelul industriei și stabilirea unor mecanisme de aplicare a acestora ar putea contribui la o mai mare independență politică și la garantarea faptului că principii fundamentale nu sunt încălcate fără consecințe.
- Există, de asemenea, posibilitatea de a îmbunătăți cadrul juridic privind transparența publicității politice, precum și proprietatea media și conflictele de interese. Legiuitorii ar trebui să examineze exemplele de bune practici din străinătate și să se angajeze într-un dialog cu principalele părți interesate pentru a acoperi unele dintre lacunele legislative în aceste domenii.
- Pentru o mai bună performanță și responsabilitate a instituțiilor media publice (public service media, PSM), sunt necesare o serie de modificări ale cadrului instituțional, în ceea ce privește demiterile, supravegherea parlamentară, mecanismele de finanțare și asigurarea unui cadru multianual pentru activitatea PSM.
- În prezent, consiliile de administrație și directorii televiziunilor și radiourilor rămân, în esență, în funcție atâta timp cât convin majorității parlamentare, iar aceștia pot fi demși prin simpla respingere a raportului anual, fără a fi necesară nicio justificare. Numirile și demiterile ar trebui să fie legate de un

plan jurnalistic și de management și de realizarea acestuia.

- În prezent, supravegherea parlamentară a PSM este ocazional intruzivă și adesea pur formală. Misiunea acestor instituții ar trebui clarificată, iar supravegherea parlamentară ar trebui să se concentreze asupra îndeplinirii acestei misiuni și a obiectivelor de performanță stabilite anterior.
- Pentru ca deciziile de finanțare a PSM să fie mai puțin arbitrare și mai favorabile performanței, legea ar trebui să precizeze criteriile în funcție de care se decide finanțarea. Mecanismul și justificarea ar trebui să fie transparente, iar procesul ar trebui să implice un dialog cu toate părțile interesate relevante. În plus, planificarea și finanțarea ar trebui să se facă într-un cadru multianual.

Incluziunea socială

- Pentru a cultiva competențele media și abilitățile de gândire critică, este nevoie de o politică publică bazată pe probe, care să fie elaborată cu aportul experților și al părților interesate relevante. Educația media ar trebui să fie încorporată în programa de bază a învățământului public obligatoriu.
- Măsurile de supraveghere sau de suprimare a discursului online trebuie să fie justificate în mod corespunzător și proporționale, cântărind cu atenție dovezile, beneficiile potențiale și pericolele pentru libertatea de exprimare și de informare. În general, acestea nu ar trebui să fie prima linie de apărare împotriva proliferării informațiilor false sau înșelătoare.
- Pentru a asigura accesul publicului la informații și pentru a spori încrederea în instituțiile statului, autoritățile ar trebui să sporească transparența și să furnizeze informații complete, relevante și ușor de înțeles despre chestiuni de interes public, în timp util. Recomandările organizațiilor societății civile de îmbunătățire a accesului la date și a transparenței guvernamentale, precum și Planul de acțiune al Parteneriatului pentru o Guvernare Deschisă (Open Government Partnership) ar trebui să fie puse în aplicare cât mai curând.

5. Note

- [1] Articolul 62 din Constituție garantează minorităților "naționale" cel puțin un loc în Parlament. Grupurile cele mai mici cu cel puțin un loc în Parlament au doar o mie de membri autodeclarați (conform datelor de recensământ); printre acestea se numără grupuri precum armenii și macedonenii. Potrivit cercetărilor noastre, nu există o definiție clară în legislația românească pentru termenul "minoritate națională". Convenția-cadru privind protecția minorităților naționale, ratificată în România prin Legea 33/1995, nu oferă o definiție a "minorității naționale", lăsând statelor semnatare un anumit grad de libertate în definirea criteriilor, deși sunt oferite unele recomandări (Consiliul Europei, 2016). În România, legea privind alegerile parlamentare definește "minoritățile naționale" ca fiind cele care sunt reprezentate în Consiliul Minorităților Naționale (Legea 208/2015, art. 56(3)). Însă Hotărârea de Guvern 589/2001 privind înființarea Consiliului Minorităților Naționale precizează, la art. 2, că grupurile eligibile pentru a face parte din Consiliu sunt cele reprezentate în Parlament.
- [2] Mai exact, limbile care fac obiectul unor angajamente din partea statului român sunt: limba bulgară; cehă; croată; germană; maghiară; rusă; sârbă; slovacă; turcă; ucraineană. Există câteva limbi minoritare recunoscute legal în care statul nu se angajează (prin această lege specială) să ofere programe: albaneză; armeană; greacă; italiană; yiddish; macedoneană; poloneză; romani; rutenă și tătară (enumerare la art. 2 al legii menționate mai sus).
- [3] "Indicele de democrație liberală (LDI) al V-Dem surprinde atât aspectele electorale, cât și cele liberale ale democrației și merge de la cel mai scăzut (0) la cel mai ridicat (1) nivel de democrație. Componenta electorală este măsurată prin Indicele democrației electorale (EDI) care surprinde măsura în care sunt prezente toate elementele celebrei definiții a "poliarhiei" a lui Robert Dahl (1971), inclusiv calitatea alegerilor, drepturile individuale, precum și libertatea mass-media și de asociere. Indicele componentei liberale (LCI) surprinde aspectele liberale, inclusiv controlul și contra-ponderile aplicate față de puterea executivă, respectul pentru libertățile civile, statul de drept și independența legislativului și a sistemului judiciar. Dahl, R.A. 1971. Poliarhia: participare și opoziție. New Haven: Yale University Press." (Papada et al., 2023, p. 9). Din țările de pe continent care au format cel de-al patrulea și al cincilea val de aderare la UE, doar Cehia, Estonia, Letonia și Slovacia se califică în prezent drept democrații liberale: în timp ce Bulgaria și România și Polonia sunt considerate democrații electorale (Polonia a cunoscut o tendință de autocratizare e posibil să "stagnat" momentan potrivit celui mai recent raport V-Dem, iar Ungaria este considerată o autocrație electorală).
- [4] Acest indice măsoară respectarea de către guverne a libertății presei și a mass-media, a libertății de exprimare a cetățenilor și a "libertății de exprimare academică și culturală". Mai exact, "Indicele este format prin luarea estimărilor punctuale dintr-un model de analiză factorială bayesiană a indicatorilor pentru efortul de cenzură a presei (v2mecenefm), hărțuirea jurnaliștilor (v2meharjrn), părtinirea presei (v2mebias), autocenzura mediatică (v2meslfcen), critica presei scrise/difuzate (v2mecrit) și perspectivele presei scrise/difuzate (v2merange), libertatea de discuție pentru bărbați/femei (v2cldiscm, v2cldiscw) și libertatea de exprimare academică și culturală (v2clacfree)." (V-Dem, 2023a).
- [5] Indicele constrângerilor legislative al V-Dem încearcă să stabilească dacă legislativul și instituțiile precum ombudsmanul (în România, "Avocatul Poporului") pot pune întrebări, investiga și exercita control asupra executivului. Acesta este compus din variabile privind "legislatura interoghează oficialii în practică (v2lgqstexp), supravegherea executivului (v2lgotovst), legislatura investighează în practică (v2lginvstp) și partidele de opoziție din legislatură (v2lgoppart)" (V-Dem, 2023b). Indicele constrângerilor judiciare analizează independența sistemului judiciar și respectarea de către executiv a hotărârilor judecătorești. Acesta este compus din variabile privind "executivul respectă constituția (v2exrescon), respectarea sistemului judiciar (v2jucomp), respectarea înaltei curți (v2juhccomp),

independența înaltei curți (v2juhcind) și independența instanțelor inferioare (v2juncind)".

- [6] Acest raport a fost scris în primăvara anului 2023. Cu puțin timp înainte de publicare, pe 15 iunie, liderul PSD Marcel Ciolacu a devenit prim ministru.
- [7] Eșantion România: n = 1.033, interviu personal asistat de calculator (CAPI), muncă de teren 12 februarie - 8 martie 2021 (Comisia Europeană, 2022, p. TS2-TS3).
- [8] Eșantion România: n = 2.010, sondaj online, muncă de teren la sfârșitul lunii ianuarie-începutul lunii februarie, 2021 (Newman et al., 2021, p. 5).
- [9] Eșantion România: n = 1 058, interviuri în persoană asistate de calculator (CAPI), muncă de teren 15-24 noiembrie 2019 (Comisia Europeană, 2021, p. TS1).
- [10] Societățile furnizează informații privind proprietatea Oficiului Național al Registrului Comerțului (ONRC). Dar este încă posibil ca o societate să fie deținută de o altă societate, care la rândul ei este deținută de o entitate înregistrată în străinătate, cu mai puține reglementări, ceea ce reduce transparența. Mai mult, pentru a avea acces la toate datele disponibile despre o societate, un membru al publicului trebuie să plătească o taxă la ONRC.
- [11] Datele de difuzare se referă la mediile din perioada iulie-septembrie 2022, furnizate de Biroul Român de Audit Transmedia (BRAT).
- [12] De remarcat, însă, că acest lucru se bazează pe calculele efectuate pe datele din decembrie 2022 ale site-urilor monitorizate de către pentru SATI (Studiul de Trafic și Audiență Online) al Biroului Român de Audit Transmedia. Ne-am concentrat pe site-urile care s-au autoînregistrat în categoriile "știri generale"; "știri locale"; "știri generale și analiză" și "știri locale și analiză". Pentru a calcula cota de audiență, am analizat "clienții unici" (adică dispozitivele unice care vizitează un site web) în decembrie 2022.
- [13] De exemplu, cifrele privind veniturile din publicitate publicate în Media Factbook sunt estimări bazate pe previziuni publicate la jumătatea anului. Defalcările datelor WARC nu sunt la fel de detaliate pentru toate țările.
- [14] În ceea ce privește televiziunea, am analizat șefii știrilor de la Pro TV și Kanal D, care sunt amândoi femei. În ceea ce privește radioul, am analizat Radio Zu - unde directorul de știri este un bărbat - și Kiss FM, unde redactorul de știri este o femeie. Redactorii-șefi ai primelor două ziare ca popularitate, Click și Libertatea, sunt bărbați. La Fanatik.ro, unul din site-urile din topul celor doi cei mai populari „nativi digitali” (*digital natives*) în decembrie 2022, postul de "Coordonator de știri" era ocupat de o femeie. Iar la Playtech.ro, celălalt nativ digital analizat, redactorul-șef este un bărbat.
- [15] Antena TV Group SA (deținător al licențelor TV pentru Antena 1 și Antena Starz, Happy Channel și altele) și Pro TV (deținător al licențelor TV pentru Pro TV, Acasa, Pro cinema și altele) sunt primele două companii de televiziune din România ca audiență. Pro TV este deținută de CME Media Enterprises, care are un consiliu de administrație format din 10 persoane, din care fac parte 3 femei, potrivit cercetării noastre. Antena TV Group are un consiliu de administrație format din 3 persoane, din care o femeie. 0% dintre directorii din Antena Group SA în acest moment sunt femei. Unul dintre directorii executivi de la CME este o femeie - directorul financiar (25%). Directorul general, directorul general adjunct și consilierul juridic general (chief legal officer) sunt bărbați.

6. Referințe

- ACTIVEWATCH. 2023. *Condamnări penale pentru punerea în pericol a siguranței jurnaliștilor* [Online]. Disponibil: <https://activewatch.ro/articole/condamnare-in-prima-instanta-pentru-planuirea-uciderii-unui-jurnalist/>
- AIRE CENTRE, ICJ & ILGA-EUROPE 2021. *Coman and Others v Romania*.
- ANDREI, C. 2022. Agenția confidențială. Fost lider PNL: „Am plătit promovarea pe site-urile Antenelor, Digi24, Realitatea, B1, RTV, Hotnews” . *Europa Liberă România* [Online]. Disponibil: <https://romania.europalibera.org/a/lider-pnl-am-platit-site-urile-antene-digi24-realitatea-b1-rtv-hotnews-32031503.html>
- ANONIM. March 2023. Declarații făcute de un reprezentant ONG la o masă rotundă informală cu reprezentanți ai guvernului și reprezentanți ai ONG-urilor pe subiectul transparenței guvernamentale și a combaterii dezinformării și informațiilor eronate (March 2023).
- ARTICLE 19 2022. ARTICLE 19's submission. Response to the consultation of the UN Special Rapporteur on Freedom of Expression on her report on challenges to freedom of opinion and expression in times of conflicts and disturbances [Contribuția ARTICLE 19. Răspuns la consultarea raportorului special ONU privind libertatea de expresie, cu privire la raportul acesteia despre provocările față de libertatea de opinie și de exprimare în contextul tulburărilor și conflictelor]. 19 July 2022.
- ASOCIAȚIA PENTRU APĂRAREA DREPTURILOR OMULUI ÎN ROMÂNIA – COMITETUL HELSINKI (APADOR-CH). 2023a. *Cronologia adoptării Legii de protecție a avertizorilor de integritate* [Online]. Disponibil: <https://apador.org/cronologia-adoptarii-legii-de-protectie-a-avertizorilor-de-integritate/>
- ASOCIAȚIA PENTRU APĂRAREA DREPTURILOR OMULUI ÎN ROMÂNIA – COMITETUL HELSINKI (APADOR-CH). 2023b. *Cum văd companiile private legea privind protecția avertizorilor de integritate* [Online]. Disponibil: <https://apador.org/cum-vad-companiile-private-legea-privind-protectia-avertizorilor-de-integritate/>
- ASOCIAȚIA PENTRU APĂRAREA DREPTURILOR OMULUI ÎN ROMÂNIA – COMITETUL HELSINKI (APADOR-CH). 2022a. *Văzând că se descurcă așa de bine cu guvernarea, armata vrea să preia și Internetul* [Online]. Disponibil: <https://apador.org/vazand-ca-se-descurca-asa-de-bine-cu-guvernarea-armata-vrea-sa-preia-si-internetul/>
- ASOCIAȚIA PENTRU APĂRAREA DREPTURILOR OMULUI ÎN ROMÂNIA – COMITETUL HELSINKI (APADOR-CH). 2022b. *Șase bile negre pentru statul de drept în 2021. Și una albă* [Online]. Disponibil: <https://apador.org/sase-bile-negre-pentru-statul-de-drept-in-2021-si-una-alba/>
- BAMBU, R. 2022. Jurnalist din Brăila, vizat de DIICOT. Ce a făcut. *Pagina de media* [Online]. Disponibil: <https://www.paginademedi.ro/stiri-media/jurnalist-vizat-diicot-20556022>
- BJÖRNBERG, A. & PHANG, A. Y. 2018. Euro Health Consumer Index 2018 Report [Raportul Euro Health Consumer Index 2018].
- BORBÁTH, E. 2019. Romania – Polity Contestation and the Resilience of Mainstream Parties [România - Contestația politică și reziliența partidelor mainstream]. În: HUTTER, S. & KRIESI, H. (eds.) *European Party Politics in Times of Crisis [Politica partidelor europene în vremuri de criză]*. Cambridge: Cambridge University Press.
- BUNEA. 2022a. Cazul jurnalistului din Brăila anchetat de DIICOT, menționat în sistemul de alertă din platforma Consiliului European. *Pagina de media* [Online]. Disponibil: <https://www.paginademedi.ro/stiri-media/alerta-europeana-jurnalist-anchetat-diicot-20596518>
- BUNEA, I. 2022b. Cosmopolitan, la final. Revista se închide după 22 de ani în România. *Pagina de media* [Online]. Disponibil: <https://www.paginademedi.ro/stiri-media/revista-cosmopolitan-se-inchide-20620501>
- BUNEA, I. 2022c. După National Geographic, s-a închis și revista Harper's Bazaar editată de fosta Burda. *Pagina de media* [Online]. Disponibil: <https://www.paginademedi.ro/stiri-media/harpers-bazaar-se->

[inhide-20603774](#)

COMISIA EUROPEANĂ 2020. Standard Eurobarometer 92 - Autumn 2019 - Media use in the European Union - Report [Eurobarometrul Standard 92 - Toamna 2019 - Utilizarea media în Uniunea Europeană - Raport]. Disponibil: <https://data.europa.eu/doi/10.2775/80086>

COPPEDGE, M., GERRING, J., KNUTSEN, C., LINDBERG, S., TEORELL, J., ALTMAN, D., BERNHARD, M., FISH, M., GLYNN, A., HICKEN, A., LÜHRMANN, A., MARQUARDT, K., MCMANN, K., PAXTON, P., PEMSTEIN, D., SEIM, B., SIGMAN, R., SKAANING, S.-E., STATON, J. & ZIBLATT, D. 2019. V-Dem Dataset V9. In: FORTHCOMING, V.-D. W. P. (ed.). Disponibil: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3441052.

COVID-19 STRINGENCY INDEX. 2023. Covid-19 Stringency Index [Indicele de stringență Covid-19]. Disponibil: <https://ourworldindata.org/explorers/coronavirus-data-explorer?time=2021-12-31..latest&uniformYAxis=0&hideControls=true&Metric=Stringency+index&Interval=7-day+rolling+average&Relative+to+Population=true&Color+by+test+positivity=false&country=USA~ITA~GBR~FRA~ROU>

COUNCIL OF EUROPE 2016. The Framework Convention: a key tool to managing diversity through minority rights. THEMATIC COMMENTARY No. 4. THE SCOPE OF APPLICATION OF THE FRAMEWORK CONVENTION FOR THE PROTECTION OF NATIONAL MINORITIES [Convenția-cadru: un instrument esențial pentru gestionarea diversității prin intermediul drepturilor minorităților. COMENTARIU TEMATIC nr. 4. DOMENIUL DE APLICARE A CONVENȚIEI-CADRU PENTRU PROTECȚIA MINORITĂȚILOR NAȚIONALE]. Adoptat pe 27 May 2016. Disponibil: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806a4811>

COUNCIL OF EUROPE 2023. Safety of Journalists Platform: Romania [Platforma privind siguranța jurnaliștilor: România]. Disponibil: <https://fom.coe.int/en/pays/detail/11709570>

CRĂIȚOIU, A. 2022. Recorder a publicat banii dați de PSD și PNL către unele televiziuni și site-uri, provenind dintr-o scurgere de documente. *Libertatea* [Online]. Disponibil: <https://www.libertatea.ro/stiri/recorder-a-publicat-banii-dati-de-psd-si-pnl-catre-unele-televiziuni-si-siteuri-provenind-dintr-o-scurgere-de-documente-4277301>

DIURĂ, A. 2022. Punct final. Decât o Revistă se încheie după 13 ani. Mesajul fondatorului Cristi Lușă: "Oricum aş scrie propoziția asta, tot greu e". *Pagina de media* [Online]. Disponibil: <https://www.paginademedia.ro/stiri-media/se-inchide-decat-o-revista-dor-20877970>

EUROSTAT 2023a. Income quintile share ratio S80/S20 for disposable income by sex and age group - EU-SILC survey [Raportul ponderii quintilelor de venit S80/S20 pentru venitul disponibil, pe sexe și grupe de vârstă - Ancheta EU-SILC]. Disponibil: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ILC_DI11/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=a779f4afc6c4-4d7f-9bf4-f2cd13cedc69

EUROSTAT 2023b. Early leavers from education and training by sex [Părăsirea timpurie a educației și formării profesionale, pe sexe]. Disponibil: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/SDG_04_10/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=39b66703-11ee-431d-a19f-9837248c2c72

EUROSTAT 2022. Living conditions in Europe - poverty and social exclusion [Condițiile de trai în Europa - sărăcie și excluziune socială]. Disponibil: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Living_conditions_in_Europe_-_poverty_and_social_exclusion#:~:text=In%202020%2C%2096.5%20million%20people.21.9%20%25%20of%20the%20EU%20population.&text=The%20risk%20of%20poverty%20or,%25%20compared%20with%2020.9%20%25

EUROSTAT 2023c. General government expenditure by function (COFOG) - Health [Cheltuieli ale administrației publice pe funcții (COFOG) - Sănătate]. Disponibil: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/bookmark/d4d3dc99-c760-4563-a564-c70118463182?lang=en>

EUROSTAT 2023d. General government expenditure by function (COFOG) - Education [Cheltuieli ale administrației publice pe funcții (COFOG) - Educație]. Disponibil: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/bookmark/5a623ab6-3fdb-4de9-9d8c-76bb7cf0ab80?lang=en>

ILIE, V., VOINEA, M. & DELCEA, C. 2022. Prețul tăcerii. O investigație în contabilitatea presei de partid. *Recorder* [Online]. Disponibil: <https://recorder.ro/pretul-tacerii-o-investigatie-in-contabilitatea-presei-de-partid/>

INSTITUTUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ 2023a. Recensământul Populației și Locuințelor, runda 2021 - date provizorii în profil teritorial'. Disponibil: <https://insse.ro/cms/ro/content/recens%C4%83m%C3%A2ntul-popula%C8%9Biei-%C8%99i-locuin%C8%9Belor-runda-2021-date-provizorii-%C3%AEEn-profil-teritorial>

INSTITUTUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ 2023b. 'Produsul intern brut în trimestrul IV 2022 (date provizorii)'. Institutul Național de Statistică. Disponibil: <https://insse.ro/cms/ro/content/produsul-intern-brut-%C3%AEEn-trimestrul-iv-2022-date-provizorii-1>

INSTITUTUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ 2023c. IPC – serie de date anuala'. Disponibil: <https://insse.ro/cms/ro/content/jpc%E2%80%93serie-de-date-anuala>

INSTITUTUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ 2023d. Ocuparea și somajul. Disponibil: <https://insse.ro/cms/ro/content/ocuparea-%C8%99i-somajul-36>

INSTITUTUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ 2022a. Populația rezidentă la 1 ianuarie 2022 și migrația internațională în anul 2021. Disponibil: <https://insse.ro/cms/ro/content/popula%C5%A3ia-rezident%C4%83-a-1-ianuarie-2022-%C5%9Fi-migra%C5%A3ia-interna%C5%A3ional%C4%83-%C3%AEEn-anul-2021>

INSTITUTUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ 2022b. PRODUSUL INTERN BRUT ÎN ANUL 2021, COMPARATIV CU ANUL 2020, A FOST ÎN TERMENI REALI, MAI MARE CU 5,8%. Institutul Național de Statistică. Disponibil: <https://insse.ro/cms/ro/content/produsul-intern-brut-%C3%AEEn-trimestrul-iv-2022-date-provizorii-1>

INSTITUTUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ 2022c. În trimestrul IV 2021, rata de ocupare a populației în vârstă de muncă (15-64 ani) a fost de 62,1%, în scădere față de trimestrul anterior. Disponibil: <https://insse.ro/cms/ro/content/ocuparea-%C8%99i-somajul-30>

IONESCU, S. 2019. Câți bani câștigă un ziarist și ce face pentru ei. Editorial de Simona Ionescu. *Evenimentul Zilei* [Online]. Disponibil: <https://evz.ro/cati-bani-castiga-un-ziarist-si-ce-face-pentru-ei.html>

IRIMIEA, A. 2022. REACȚIE ActiveWatch: „Ne exprimăm indignarea față de acțiunile procurorilor DIICOT Brăila care au percheziționat domiciliul jurnalistului Alin Cristea”. *Pagina de media* [Online]. Disponibil: <https://www.paginademedi.ro/stiri-media/activewatch-drepturi-jurnalisti-20561047>

KAUFMANN, D. & KRAAY, A. 2018. The Worldwide Governance Indicators (WGI) proiect [Proiectul Worldwide Governance Indicators (WGI)]. 2023 ed.: The World Bank Group. Disponibil: <https://info.worldbank.org/governance/wgi/>

LUPȘA, C. 2020. Salariile echipei. Un exercitiu de transparenta'. Disponibil: <https://www.dor.ro/salariile-echipei-un-exercitiu-de-transparenta/>

LUPU, C. 2021. Starea mass-media în România. Raport 2021. În: AVĂDANI, I. (ed.). Friedrich Naumann Foundation For Freedom, Romania. Centrul pentru Jurnalism Independent. Disponibil: <https://cji.ro/wp-content/uploads/2021/06/Jurnalismul-in-2021.-O-cursa-cu-obstacole-si-cu-tot-mai-putini-castigatori-raport.pdf>

LUPU, C. 2020. Starea mass-media în România. Raport 2020. In: AVĂDANI, I. (ed.). Friedrich Naumann Foundation For Freedom, Romania. Centrul pentru Jurnalism Independent. Disponibil: https://cji.ro/wp-content/uploads/2020/04/STUDIU-PRESA-2020_roBT-rev-01.pdf

MEDIAN RESEARCH CENTRE. 2017. Proiectul Less Hate, More Speech - Obiective și rezultate. 2023. Disponibil: <https://lesshate.openpolitics.ro/rezultate-preconizate/>

MEDIAN RESEARCH CENTRE. 2017. 'De ce a ajuns TVR falit și irelevant. 2023. Disponibil: <https://www.openpolitics.ro/de-ce-ajuns-tvr-falit-si-irelevant/>

MEDIATRUST 2023. Femei vs Bărbați în mass-media. mediaTRUST. Disponibil:

<https://www.mediatrust.ro/femei-vs-barbati-in-mass-media/>

NEWMAN, N., FLETCHER, R., SCHULZ, A., ANDI, S., ROBERTSON, C.T., & NIELSEN, R. K. 2021. Reuters Institute Digital News Report 2021. Disponibil:

https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2021-06/Digital_News_Report_2021_FINAL.pdf

MINISTERUL SĂNĂTĂȚII 2022. Actualizare zilnică (12/03) – evidența persoanelor vaccinate împotriva COVID-19. Disponibil: <https://vaccinare-covid.gov.ro/actualizare-zilnica-12-03-evidenta-persoanelor-vaccinate-impotriva-covid-19-2/>

OBAE, P. 2022. OFICIAL. Revista National Geographic România se închide după 20 de ani. Editorul, în insolvență. *Pagina de media* [Online]. Disponibil: <https://www.paginademedia.ro/stiri-media/national-geographic-se-inchide-20582534>

PAPADA, E., ANGIOLILLO, F., GASTALDI, L., KÖHLER, T., LUNDSTEDT, M., NATSIKA, N., NORD, M., SATO, Y., WIEBRECHT, F. & LINDBERG, S. I. 2023. Democracy Report 2023. Defiance in the face of autocratization [Raportul privind democrația 2023. Sfidare în fața autocratizării]. In: EVIE PAPADA, S. I. L. (ed.). Gothenburg: V-Dem Institute. Disponibil: https://v-dem.net/documents/29/V-dem_democracyreport2023_lowres.pdf

PAYLAB. 2023. *Salarii din categoria: Jurnalism, presă și media* [Online]. Disponibil:

<https://www.paylab.ro/informatii-calculator-salarii-jurnalism-presa-si-media>

POPA, M., MOGOȘ, A., PAVELESCU, M. & CÂNDEA, Ș. 2014. Harta politică a televiziunilor locale. In: GANEA, L. (ed.). ActiveWatch – Agenția de Monitorizare a Presei. Disponibil:

https://activewatch.ro/documents/119/Harta_politica_a_telemiziunilor_localeFINE.pdf

POPESCU, M., BODEA, R., MARINCEA, A. & TOMA, R. 2019. The Online News Media Landscape in Romania - Report.

POPESCU, M., HATIEGANU, V. & MUNTEAN, A. 2009. Social inequality and why it matters for the economic and democratic development of Europe and its citizens. Post-Communist Central and Eastern Europe in comparative perspective. EUREQUAL Report for Romania [Inegalitatea socială și de ce este importantă pentru dezvoltarea economică și democratică a Europei și a cetățenilor săi. Europa Centrală și de Est postcomunistă în perspectivă comparativă. Raportul EUREQUAL pentru România]. University of Oxford.

POPESCU, M., TÓKA, G. & CHIRU, M. 2018. Manufacturing tolerance? Political discourse, electoral campaigns and the expression of inclusive, pro-minority views [Toleranță simulată? Discursul politic, campaniile electorale și exprimarea unor opinii favorabile incluziunii și minorităților]. *EAI Dilemma Workshop on Political Representation in Divided Societies, Brussels, 15-16 November 2018*. Brussels.

POPESCU, M., TÓKA, G., SLUSAREC, S., CHILIN, T. & BODEA, R. 2018. European Media Systems Survey. Disponibil: mediasystemsineurope.org

POPESCU, M., TOMA, R., CHIRU, M. & TÓKA, G. 2019. Acceptance of refugees: moral imperatives and economic fears in an ethnocentric post-communist democracy. Experimental evidence from Romania [Acceptarea refugiaților: imperative morale și temeri economice într-o democrație postcomunistă etnocentrică. Dovezi experimentale din România]. *26th International Conference of the Council for European Studies, Madrid, Spain, 20-22 June 2019*. Madrid, Spain.

ROTHSTEIN, B. 2021. *Controlling Corruption: The Social Contract Approach [Controlul corupției: Abordarea contractului social]*, Oxford University Press.

ȘERBAN, A. 2022. Zeci de ONG-uri cer Camerei Deputaților să nu treacă legea avertizorului de integritate în forma actuală. *Libertatea* [Online]. Disponibil: <https://www.libertatea.ro/stiri/zeci-de-ong-uri-cer-camerei-deputatilor-sa-nu-treaca-legea-avertizorului-de-integritate-in-forma-actuala-4263360>

SURUGIU, R. 2013. Labor Conditions of Young Journalists in Romania: A Qualitative Research [Condițiile de muncă ale tinerilor jurnaliști din România: O cercetare calitativă]. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 81, 157-161.

THE WORLD BANK GROUP N.D. Surface area (sq. km) - Romania. *In: GROUP, T. W. B. (ed.)*

TOMA, R. 2020. E important să învățăm să îi vedem pe „ceilalți” ca niște egali. Mai multă toleranță ne-ar ajuta pe toți. 2023. Disponibil: <https://www.openpolitics.ro/invatati-ceilalti-egali-toleranta/>

VALICĂ, C. 2022. Noul proiect pentru apărarea cibernetică | Expert: Dezinformarea nu se combate cu SRI, aduce securismul erei digitale la un nou nivel. *Europa Liberă România* [Online]. Disponibil: <https://romania.europalibera.org/a/securitate-cibernetica-sri-drepturi/32169697.html>

V-Dem. 2023a. Country Graph - Romania - Model Estimates - Electoral democracy index; Freedom of Expression and Alternative Sources of Information index; Clean elections index; Freedom of association thick index; Share of population with suffrage [Grafic de țară - România - Model Estimates - Indicele democrației electorale; Indicele libertății de exprimare și al surselor alternative de informare; Indicele alegerilor curate; Indicele libertății de asociere; Ponderea populației cu drept de vot]. Disponibil: https://v-dem.net/data_analysis/CountryGraph/

V-Dem. 2023b. Country Graph - Romania - Model Estimates - Judicial constraints on the executive index, Legislative constraints on the executive index, Executive oversight, Legislature investigates in practice, Legislature opposition parties, Legislature questions officials in practice [Grafic de țară - România - Model Estimates - Indicele constrângerilor judiciare asupra executivului, Indicele constrângerilor legislative asupra executivului, Supravegherea executivului, Legislativul investighează în practică, Legislativul partidelor de opoziție, Legislativul interoghează oficialii în practică]. Disponibil: https://v-dem.net/data_analysis/CountryGraph/

ZAY, É. 2019. PISA test places Romanian educational system below average [Testul PISA plasează sistemul educațional românesc sub medie]. *Transilvania NOW* [Online]. Disponibil: <https://transylvanianow.com/pisa-test-places-romanian-educational-system-below-average>

ANEXE I. ECHIPA ȚĂRII

Nume	Prenume	Funcție	Instituție	MPM2023 CT Lider
<i>Raluca</i>	<i>Toma</i>	<i>Cercetător Senior și Director Programe</i>	<i>Median Research Centre - MRC</i>	
<i>Marina</i>	<i>Popescu</i>	<i>Director Cercetare</i>	<i>Median Research Centre - MRC</i>	X
<i>Roxana</i>	<i>Bodea</i>	<i>Director Executiv</i>	<i>Median Research Centre - MRC</i>	

ANEXE II. GRUPUL DE EXPERTI

Grupul de Experți este compus din specialiști care au expertiză considerabilă și experiență recunoscută în domeniul media. Rolul Grupului de Experți a fost de a evalua răspunsurile echipei de țară la 16 variabile din cele 200 care au compus evaluarea MPM privind anul 2021. Consultarea unor experți recunoscuți a avut ca scop maximizarea obiectivității răspunsurilor în cazul unor variabile a căror evaluare poate fi considerată subiectivă, scopul fiind de a asigura acuratețea rezultatelor finale ale MPM. Cu toate acestea, este important să precizăm că raportul final de țară nu reflectă neapărat punctele de vedere ale experților care au participat la proiect. Acesta reprezintă doar punctul de vedere al echipei de țară care a desfășurat colectarea de date și a redactat raportul.

Nume	Prenume	Funcție	Instituție
<i>Ioana</i>	<i>Avădani</i>	<i>Președinte</i>	<i>Centrul pentru Jurnalism Independent (CJI)</i>
<i>Ionuț</i>	<i>Codreanu</i>	<i>Coordonator programe</i>	<i>Agencia de Monitorizare a Presei ActiveWatch</i>
<i>Silvia</i>	<i>Branea</i>	<i>Conf. univ. dr. decan Departamentul de Antropologie culturală și comunicare</i>	<i>Departamentul de Jurnalism Universitatea București</i>
<i>Dragoș</i>	<i>Stanca</i>	<i>Vicepreședinte</i>	<i>Biroul Român de Audit Transmedia (BRAT)</i>

Raport privind proiectul de cercetare
Ediție -
Iunie 2023

Publications Office
of the European Union

